

YENİ YAZI DİZİSİ

Ayşegül Nadir'in masal dünyası...

Yaşayan yalılar

VALİDE SULTAN KARYOLASI İşte Ayşegül Nadir'in yaladaki yatak odası. Bu karyola, 19'uncu Yüzyıl'dan kalma. Bir eşi Dolmabahçe Sarayı'nda bulunan altın yaldızlı oymalı valide-sultan karyolasına hâlâ paha biçilemiyor. Bu antika karyolada, İstanbul'a geldiğinde Prenses Margaret de yatmış...

Boğaziçi sohbeti

Çelik GÜLERSOY

Bu hikâye, Osmanlı ile başladı

YALI ve Boğaziçi... Bu ikisi, birbirini tamamlayan iki kavramdır ve tarih boyunca birbirinin ayrılmaz parçası olmuşlardır. Bunlara bir de Osmanlılığı eklememiz gerekiyor. Bizans çeşitli tehlikelere açık su yolu olan Boğaz'ı kullanamamıştı. Sayfiye yeri olarak Boğaz'ı kullanan, Osmanlılar olmuştur.

Yukarıda saydığım bu üçlü, Boğaziçi yalınsı doğuran aileyi oluştururlar. Coğrafya olarak Boğaz'dan ve toplum olarak da Osmanlılar'dan önce, yalı yoktu. Deniz kenarında ev, tarihin her döneminde ve dünyanın her yerinde vardır. Ama Boğaziçi yalı devince, şu su kenarı ev kavramının üstünde bir seviye kastediyoruz. Nasıl bir şey bu? Yani yalıyı, Boğaziçi yalı yapan özellikler neler?

Önce tabii, bir mimari var. Gerçek bir Boğaz yalı, her şeyden önce alıps bir yapıdır. 19. yy. sonlarında kâğıt yapılar da Boğaz'a girmiştir, ama bu, bati etkisiyle başlayan bir değişim ve bir yozlaşmadır. Ayrıca, tuzlu suyun kenarında, taş bir yapıda oturmak, sağlığa uygun da değildir. Romatizma yapar. O yüzden, Osmanlı 400 yıl, yapılarını tahtadan yapmıştır.

Mimaride ikinci özellik şu: Yalının dış görünüşü fazla neşeli, canlı renklere boyalı. İravan bir görüntü vermemelidir. Osmanlı yapı stili, bir yandan toplumun psikolojisini, öbür yandan da politik yönetim sistemini yansıtmak şeklinde, kapalı, hüznü ve romantik bir havaya sahiptir. Toplum psikolojisinin hangi aşandan rol oynadığını ise, yarıntki sohbetimizde anlatacağım sizlere.

● Londra sosyetesinin tanınmış güzellerinden Ayşegül Nadir, beş yıldır yazılarını Boğaz'ın incilerinden Sadullah Paşa yalısında geçiriyor. Yalı bir mekan olmaktan da öte, adeta bir saray, bir müzeyi andırıyor...

● Ayşegül Nadir Hanımefendi'nin yatak odası, sultanlara layık Tarihi karyolanın bir benzeri Dolmabahçe Sarayı'nda bulunuyor... Paha biçilemeyen bu karyolada, Prenses Margaret de yatmış...

KADIR İNANIR'ın Çengelköy şubesi bir garson, bizi harem dairesinin divanhanesine buyur edip "Hanımefendi şimdi geleceksiniz... Siz, lütfen istirahat edin" dedi.

İstirahat? Nerede istirahat etsem acaba? Şu okyanus gecesi lacivert kadife divanlara mı uzansam, yoksa şu Üsküdar ve Bursa çatmalarına mı sırtımı dayasam? Hayır... Mümkünü yok. Hanımefendi'yi beklerken, dinlenmeyeceğim garson kardeşim. Yalıyı gezeceğim. Duvardaki nişleri (manzara resimleri) seyredeceğim. Tablolara bakacağım. Antikalara dokunacağım, el yazması kitaplara, şamdanlara, ibriklere dalaacağım. Ben de 18. Asrı yaşayacağım.

Nedim'in mısraları gibi: "Acep hâlet verir insana ol kasr-ı Mu'alla kim Getür yada geçen ferhunde demler, eski âlemler."

Peki nerede o eski âlemler? Ah! Şu sigaramı nereye sondürsem? Buna mı dediniz? Yok estağfurullah! Bu gümüş fincan zarfına mı? En iyisi, kibrit kutumu çıkarıp içine bastırmak. "Bi şey olmaz" diyor, yanımda usulca peydahlanan kat yardımcısı güzel kız, "Lütfen buna söndürün."

Ah benim zavallı rahmetli anneanneciğim. Bu tür aile yadigarı fincan zarflarına gözü gibi bakar, dokunduramazdı bile... Burada sebil. Her tarafa serpiştirilmiş. İzin, yalı sakinlerinden. Ben de kıyarım gider canım antikaya. Kabartma güllerin üzerine sigaram, cazzzz! (Devamı Sa.18, Sü.1 de)

BAŞLARKEN...

KİMİ bir kıvılcıma kurban olmuş, kimi bir yıkıcıya... Kimi çürüyüp gitmiş, kimi bir beton yığınına dönüşmüş. Ve Boğaziçi'ndeki bir devrin bütün ihtişamını, entrikalarını, tarihini, aşklarını ve olaylarını yaşayan yalıların çoğu, birer birer yok olup gitmiş. Şimdi Boğaz'ın iki yakasında, seferlası gibi dizilmiş beton yalılar, modern yapılar, odun depoları, beton ritimlar, yorgun iskeleler, kavunucu renkli çöp kutuları ve beyaz top fenerlerle süslenmiş yeşil sahalarda yükselen, biraz üşümüş, biraz yabancı, çok yaşlı, ama soyluluğunu ve güzelliğini koruyan, sayıları gittikçe azalan "Yaşayan Yalılar" var. Kimi aşı boyalı, kimi hardal sarısı, kimi tahta karası, kimi beyaz bir kuğu gibi bakımlı...

Bu dizide, "Yaşayan Yalılar"ın hikâyelerini, geçmişten bugüne uzanan bir anılar ve belgeler zinciri içinde, yeni sahipleri ve değişen çehreleriyle birlikte bulacaksınız. Osmanlı aristokrasinin bu son kalıntılarının, heyecan verici ve bir devrin kaderini değiştiren olaylarına sahne olmuş yalıların hikâyesi; birçok yerli ve yabancı yayın, anı, makale, tarih kitabı ve belgelerin ışığı altında hazırlanmıştır. Bugünkü sahipleriyle yapılan röportajlar ve Çelik Gülersoy'un yalılar hakkındaki engin bilgileri ve anlattıklarıyla işte, "Yaşayan Yalılar"...

Röportaj: Tülay BİLGİNER
Fotoğraflar: Oktay ŞENGÜLER

AŞI BOYALI YALI

Çengelköy'deki aşı boyalı bu tarihi yalı, 1977 yılında, mimari açıdan restorasyon geçirmiş. Kozmetik restorasyon ise, Ayşegül Nadir tarafından gerçekleştirilmiş

"BURANIN BEKÇİSİYİM" Balkona açılan bu çıkmadan Boğaz'ın bütün güzelliği seyredilebiliyor. Ayşegül Nadir, ortadaki masayı Kütahya çinileriyle döşetmiş. Duvardaki objeler, Nadir'in özel koleksiyonundan. Sadullah Paşa Yalı'nı adeta yaşayan bir müze haline getiren Ayşegül Nadir, "Buranın yalnızca bekçisiyim. Amacım bir kültür hizmeti gerçekleştirmek, yabancı konuklara Osmanlı sanatını tanıtmak, bu muhteşem güzellikleri yaşatmak." diyor...

Hürriyet

1 Kasım Pazar

1. KANAL	22.00 ASKERLER-4
10.01 VOLTRON	22.55 SPOR
10.30 PAZAR SINEMASI "Kaza"	23.55 HABER DOSYASI
12.00 PAZAR KONSERİ	14.00 HABERLER
12.45 ÇİZGİ FİLM	14.10 İŞTE PAZAR
13.00 DÖNÜŞÜ OLMAYAN YOL-3	17.00 BİTMEYEN GÖREV
13.45 HABERLER	17.45 HAYVANLAR ÂLEMİ
14.00 MÜZİK	18.30 SINEMA "Etkiler Yeşerince"
14.15 SPOR MAGAZİN (14.30'dan itibaren GS-BJK maçının yayın)	20.00 SAZ ESERLERİ
16.40 SINEMA "Kanun ve Düzen"	20.15 BİZİM EV-5
18.00 HABERLER	21.00 SPOR
18.10 STÜDYO PAZAR	21.30 HABERLER
20.00 HABERLER	22.10 ORHAN BORAN'LA PAZAR GECELERİ
21.00 BİZİ GÜLDÜRENLER	23.45 HABERLER

Radyodan SEÇMELER

TRT 1 05.00 Açılış, Program ve Kısa Haberler, 05.05 Ezgi Kervanı, 05.30 Sabah Şarkıları, 06.00 Köye Haberler, 06.10 Günaydın, 07.30 Haberler, 07.40 Bölgesel Yayın, 09.05 Çocuk Saati, 10.00 Kısa Haberler, 10.05 Tabii Sabah, 11.55 Radyo Tiyatrosu, 12.55 Reklamlar ve Radyo Programları, 13.00 Haberler, 13.15 Müzik, 13.30 Bölgesel Yayın ve Reklamlar, 15.00 Kısa Haberler, 15.05 Beraber ve Solo Şarkılar, 15.30 Hafif Müzik, 17.05 Tarla Dönüşü, 17.25 Bölgesel Yayın, 19.00 Haberler, 19.30 Yurttan Sesler, 20.30 Solistler Geçidi, 21.00 Kısa Haberler, 21.30 Spor Dergisi, 23.00 Haberler, 23.15 Pazar Gecesi, 00.55 Günün Haberlerinden Özetler, 01.00 Program ve Kapanış, 01.05-05.00 Gece Yayını.

TRT 2 07.00 Açılış ve Program, 07.02 Solistlerden Seçmeler, 07.30 Haberler, 08.00 İki Solisten Şarkılar, 09.00 Beraber ve Solo Türküler, 09.30 Solistler Geçidi, 11.00 Çocuklarla Başbaşa, 12.00 Pazar Neşesi, 13.00 Haberler, 13.15 Hafif Müzik, 14.15 Hafif Müzik, 14.30 Türkülerden Bir Demet, 15.00 Yuvarlak Masa, 16.00 Her Plağın Bir Hikâyesi Var, 17.30 Çeşitli Müzik, 19.00 Haberler, 19.30 Türkçe Sözlü Hafif Müzik, 20.00 Türküler ve Oyun Havaları, 20.30 Radyo Tiyatrosu, 21.30 Ankara Radyosu Çoksesli Korosu, 21.45 Yurttan Sesler Erkekler Topluluğu, 22.30 Bir Roman - Bir Yazardan Hikâyeler, 22.45 Hafif Müzik, 23.00 Haberler, 23.15 Beraber ve Solo Şarkılar, 23.40 Hafif Müzik, 23.55 Konser.

TRT 3 07.00 Açılış ve Program, 07.02 Hafif Müzik, 07.30 Sabah Konseri, 08.00 Sabah İçin Müzik, 09.00 Haberler (Türkçe - İngilizce - Fransızca - Almanca), 09.15 Her Pazar, 10.00 Müzik Söleni, 11.00 Bir Besteci, 11.30 Yılların Arasından, 12.00 Haberler, 12.15 Müzik Postası, 13.30 İki Solisten Şarkılar, 14.00 Pazardan Pazara, 15.00 Caz ve Pop Dünyasından, 16.00 Bir Yorumcu, 17.00 Haberler, 17.15 İste Anadolu, 17.30 Türküler Geceği, 18.00 Teleskop, 19.00 Haberler (Türkçe - İngilizce - Fransızca - Almanca), 19.15 İste Anadolu, 20.00 Müzik Peleti, 21.00 Müzik Ekspresi, 22.00 Haberler, 22.15 İste Anadolu, 23.00 Dünya Radyolarından, Müzik Festivallerinden, 24.00 Gece ve Müzik

2 NCI SAYFADAKİ YAZININ DEVAMI

Yaşayan yalılar

Sofanın sol köşesinde bir mermer nakışlı çeşme... Kurmasına sümbülteberler ıslanmış. Kokuları sinmiş her yana. Çanaklar içinde kurutulmuş hoş kokulu bin bir çiçek ve tohum. Sigaralıklarda nadide sigaralar. El altında kuruyemişler, boy boy mumlar ve şamdanlar...

Yalının, akşamları yemek ve yemek sonrası, mumlarla ışıklandırıldığını, tüm elektriklerin söndürüldüğünü duymuştum. Hanımefendi, mum ışığına bayılmış... Mumlarını, Dolapdere'de bir kilisede dökürürmüş... Burası bir mum deryası.

Sesi, hindi gibi "glu glu" yapan bir telefon çalıyor, içerilerde bir yerde. Bu arada kat yardımcısı genç kız, kapalı odalardan birinin işlemeli kapısını açıyor. Kırmızı ipek bir kostüm. Sonra üç çift pabuç, topukları ki incecik uzun. Boğaz Köprüsü ayağı mesali. Hanımefendi'nin giysileri.

Telefon gene "glu glu" luyor. Hanımefendi gecikecekler besbelli. Tavan işlemelelerine, ahşap oymalara daldı gidiyorum. Bu salonda daha saatlerce bekleyebilirim. Telefon daha istediği kadar "glu glu" etsin, zararı yok. Bir rüyada gibiyim bu yalıda... Bir eski zaman Hanımefendi ya bir cariye ya da hanendeyim... Arkadaşım Oktay Şengüler de heyecanlanıyor bu manzara karşısında. Kamerasını çıkarıp, sedirleri, objeleri, pencereleri, tavanı, kapıların üzerindeki oymaları, merdiveni, çeşmeyi durmadan çekip duruyor...

"Özür dilerim... Beklettim..." diyor Ayşegül Nadir... Aman efendim ne kelime... Biz beklediğimizi fark ettik mi ki, temasızdan yalnızız... Ayşegül Nadir, tay gibi vücudu ile kırmızı bir fırtına. Oturuyor, divanhanedeki lacivert divana...

PRENSES MARGARET AĞIRLANMIŞTI...

CENGELKÖY'deki Sadullah Paşa Yalısı'ndayız. Tam beş yıldır Ayşegül Nadir, yazlarını bu yalıda geçiriyor. Prenses Margaret'ten, Nureyev'e kadar birçok yabancı konuk ağırıyor, bir yandan da yalının iç dekorasyonu ile uğraşılıyor.

"Burası harem olduğu için, bu kata divanhane deniliyor. Yukarıda görülen, müzisyenler balkonu. Haremde âlemler yapılır, müzisyenler o balkona yerleşmiş. Aşağıda ise ortada çengiler yer almış" diye başlıyor anlatmaya.

Yalı değil, adeta bir saray... Bu da yalının bir kısmı. Haremlığın iki misli büyüklüğündeki selamlık, bahçenin öbür ucundaymış ve bu asrın başında yapıp kül olmuş. Haremle selamlık arasında bir köprü varmış. Bu köprü de o arada yok olup gitmiş...

EŞLER KISKANMASIN DİYE...

"BU katta bütün odalar aynı büyüklükte" diyor Ayşegül Nadir. "Zaten yalıda müthiş bir simetri var. Divanhaneye aynı boyutlarda açılan dört oda var. Ben bunu, şuna bağlıyorum... O zamanki geleneklere göre, dört hanımı olan bey, haremde her hanımına bir oda yaptırmış. Yanlarındaki odalar ise yardımcıları için. Böylelikle de kimse kimseyi kiskanmasın diye düşünülmüş. Dikkat ederseniz, merdivenler çift, sütunlar aynı boy... Dışarıdan görünüşü ise sade. Bu bir ahenk. Bu yüzden ben de fazla eşya koymuyorum yalya..."

Objelerin hepsini ve duvarda görülen tarihi eserleri, Ayşegül Nadir getirmiş yalya. Bir kısmını Londra'dan almış, bir kısmını antikacıardan toplamış.

Yalı, yakınlarda vefat eden, Dr. Emel Esin'e aitmiş. Sadullah Paşa'nın en son mirasçısı Seyfettin Bey'in hanımı. Eşi vefat ettikten sonra, yalıda tek başına yaşamak istememiş ve Üsküdar'da küçük bir eve taşınmış Emel Hanım. Yalıyı tam sekiz yıl boş bırakmış. Kimselere emanet edememiş, kiralayamamış... Sonra Ayşegül Nadir'le tanışmış.

"Beni adeta bir imtihan-dan geçirdi. Sanat tarihi üzerine bir imtihanı. Kazanmış olacağım ki, evi kiralamadım."

AÇIK VE SOĞUK RENKLER...

AYŞEGÜL Nadir, yalıyı hemen hemen boş devralmış. Eme Esin, 1947 yılında yaptırdığı restorasyonda, divanları yenilemiş. Onların kadifelerine

hiç dokunmamış. Ama yastıkların kumaşlarını Londra'dan bulup getirmiş. Ne garip... Londra'da Üsküdar ve Bursa çatmalarının orijinalleri... Hepsi birer Osmanlı yadigarı. Osmanlı sanatı tarihi üzerine öğrenimi ve çalışmaları olduğu için yalının dekorasyonunda hiç zorluk çekmediğini ve her şeyi, aslına uygun düzenlemeye çalıştığını anlatıyor Ayşegül Nadir.

"Tabii, çok dikkat etmek gerek... Burası, denize yakın olduğu için açık ve soğuk renkler kullanılmış. Bu yüzden dekorasyonda aynı soğuk renkleri kullanabiliyoruz. Sarı, gri, mavi, açık pembe. Söz gelimi buraya maun eşyalar, ceviz mobilyalar konamaz. Ağır gelir... Buraya ancak, boyalı tahta eşya konabilir. Dolapların bile boyanması gerekir. Ayrıca burası harem. Muazzam bir civıltı var farkındaysanız. Onu bozmamak gerekir."

YILDA 18 MİLYON...

YALI, 1977 yılında TAC Vakfı'nca restore edilmiş. Ancak bu restorasyon, yalnızca mimari açıdan olmuş. Yalı yıkılmaktan kurtulsun diye yapılmış. Süsleme açısından bir katkı olmamış.

Dr. Emel Esin, yalı için, ölümünden sonra bir vakıf kurulmasını vasiyet etmiş. Eşi Seyfullah Bey'in de vasiyetiymiş bu... Yalının satılmasını engellemek için düşünmüşler. Dr. Emel Esin ölünce, vakıf kurulup yalı Kültür Bakanlığı'na bağlanmış. Bakanlık mensupları, yalının iyi bakıldığını bildiklerinden, Nadir Ailesi'nin kiracılıkları devam ediyor. Yeni bir anlaşma yapılmak üzere. Sağlansa, yapılan kozmetik restorasyonun yanı sıra mimari bir restorasyon yaptırtmayı düşünüyor Ayşegül Nadir.

İlk yıllarda, yalya ayda, bir milyon ödüyorlarmış, zamanla artmış, bir buçuk milyona çıkmış. Yılda 18 milyon ödüyorlar. Ancak yalının masrafı ağır. Süslemeleri ise bir servet... Antikalar, paha biçilmez.

Yalının boyalı duvarları yer yer bozulmuş ve düz renge boyanmış. Ama bozulmayan nişler, duvar süslemeleri, bütün canlılığı ile duruyor. Tavan süslemelerinin büyük bir bölümü de... Nişlerde, 18. Yüzyıl İstanbul'dan manzaralar var. Bu da, yalya ayrı bir belgesel özellik sağlıyor.

Yalıda her şey, aslına ve devrine uygun olarak bilinçli düzenlenmiş. Yalnızca, hanım odalarının yanındaki küçük yardımcı odaları, banyo olmuş. Evin tek modern köşeleri onlar. Klozetler, duşlar ve lüks banyo aksesuarı konmuş.

Odalar, misafir yatak odaları olarak hazırlanmış. Osmanlı desenli kumaşlardan örtüler, dantelalar, kırlentler, şaseseler...

VALİDE SULTAN KARYOLASI...

AYŞEGÜL Nadir'in yatak odası ise sultanlara layık. Yalıda bazı eşyalarla beraber satın aldığı tarihi karyolanın bir benzeri. Dolmabahçe Sarayı'nda bulunuyormuş ve Valide Sultan karyolasıymış. Paha biçilemiyor karyolaya. Prenses Margaret yalıda kaldığında, Ayşegül Nadir'in yatak odasında ve bu karyolada yatmış.

"Karyola, 19'uncu Asır'dan kalmış olmalı. Çünkü 18'inci Asır'da karyola kullanılmaz, yer yataklarına yatılmış. Daha sonra yorganlar, yataklar yanda görüldüğünüz bu dolaplara yerleştirilirmiş..."

Yalya ait detaylara büyük özen gösteriyor Ayşegül Nadir. Sözelimi; yalının döşeme stiline göre, kesinlikle saksı bitkisi konmaması gerekirmiş.

"Düşünebiliyor musunuz; bu koyu renk tahtanın bile kullanılmadığı, pastel renk boyalı mobilyalarla sade döşenmiş yalya, saksı saksı palmyeler, dekoratif çiçekler konulmaya kalkışıldığını. Hani sırf moda diye..."

Bu yüzden sümbülteberlerle yetiniyor Ayşegül Nadir... Yatak odasında bile onlar var. Doğal bir parfüm etkisi yapıyor çiçekler. Sonra, pembe odanın kapısını açıyor. Pembe Kadın Necibe Hanım'ın ruhu var bu odada... Ve de sabırla yaşadığı Sadullah Paşa'ya olan büyük aşkının hatıraları...

YARIN: PEMBELİ KADININ AŞKI

Paşası, hep dün gitmiş, bugün gelecekmış gibi...

YAŞAYAN YALILAR

Röportaj: Tülay BİLGİNER - Fotoğraflar: Oktay SENGÜLER 2

Belki de az sonra, harem bahçesine bembeyaz bir atlı girecek Sadullah Paşa, atından inip hareme gelecek. Tahta merdivenler, rugan çizmelerin gıcirtısıyla yeniden şenlenecek. Pembe odanın kapısı açılacak. Necibe Hanım pembeler içinde, taze gelinler gibi pembe pembe gülücek...

Necibe Hanım, o hiç gelmeyecek Sadullah Paşa'sını bekleye bekleye, çıldırması. Çengelköy'de yaşanan bu pembe aşk, şarkı olmuş, roman olmuş. Necibe Hanım'ın aşkı, yalından da çok, dillere destan olmuş...

PEMBELİ KADIN BURADA YAŞADI...

Bir zamanlar Pembeli Kadın Necibe Hanım yaşlı gözlerle dolaşır paşasını beklediği yalının harem bahçesinde şimdi Ayşegül Nadir'in çiçekleri ve yazlık bahçe takımı bulunuyor... Pembeli Kadın'ın yaşlı ruhu bu güzellikler arasında hala dolaşır gibi...

Boğaziçi sohbeti

Çelik GÜLERSOY

Pencereden taşan bir ut veya piyano sesi

OSMANLI, bu dünyayı geçici bir köprü saydığı ve asıl hayatı obür tarafı kabul ettiği için ilkesinin en güzel yerlerinde bile böyle bir mistik felsefe ile yaşamıştır. O yüzden evleri hiçbir zaman Avusturya'nın Tiroler yuvalarının ve İsviçre'nin şalesinin

yüzü resimli, penceresi çiçek dolu keyfine sahip olmamıştır. Politik sistemin etkisine gelince, başkentte her şey padişahın gözü altındaydı ve Tanzimat'a kadar da her mala el konulması tehlikesi vardı. O sebeple, görkemli konaklar bile fazla süslü tutulmazdı.

(Devamı Sa.21, Sü.3'de)

HAREM DIVANHANESİ Şimdi yalnızca harem kalan Sadullah Paşa Yalı'nın divanhanesi. Bursa ve Üsküdar çatmalarından yapılan yapılar, lacivert kadife divanlar, duvarda bir İtalyan ressamının yaptığı devrin İstanbul'unu anlatan tablo, geri planda kubbeli tavanlı sofaya açılan hanım ve cariye odaları... Her şey 18'inci yüzyıldaki gibi... Ayşegül Nadir yalayı tamamen devrine uygun olarak hazırlamış...

AYRILIK, deniz olup dalga

avurmuş yalının ritimına, bir seğıhta. Bir akşam vakti kükrek çekilen bir kayıkta. Salanan bir mendil, bir kadın siüeti, yalının penceresinde, üst katta... Ayrılık, yağmur olup düşmüş yalının tahta gövdesine, yuksuz gelen bir sabahta... Sürmeli gözler, yağmurla yarıştığında... Yalının sofasında beklenen bir ayak sesi, divanhanesinde hayale dönüşmüş evin erkeği... Merdiven başında, akşamı yıkamaya çalışıyor, gümüş bir yağ kandili...

"Neredesiniz efendim. Kulunuz Necibe'ye bir dönmüştü. O gül cemalinizi, levent endamınızı bir göstermeniz. Yoksa, gözleri açık

gidecek, Necibe'niz..."

Bir gergefte kanaviçeye, bir perdede gün batımı yangınına dönüşen bir bekleyiş. Geceler sabaha her bir akışta, yalıda yeni bir umut doğar da, Necibe Hanım, başlar Paşa'sına hazırlığa...

Belki de az sonra, harem bahçesine bembeyaz bir atlı girecek. Sadullah Paşa, atından inip hareme gelecek. Tahta merdivenler, paşanın rugan çizmelerinin gıcirtısıyla, yeniden şenlenecek. Pembe odanın kapısı açılacak. Paşa, yakışıklı sakallı çehresi, üzüm karası gözleriyle gülümseyecek. Necibe Hanım, hep pembeler içinde. Başında pembe tülü, yüzünde taze gelinler gibi, pembe

gülüşü... "Hoş geldiniz efendim" deyip paşasına yüz sürecektir... Hep dün gitmiş gibi. Ve hep, bugün gelecekmış gibi.

Paşanın peşkeri, frenkgoğmeği, ipek pijamaları ütülenip lavantalanacak, karvolanın üzerindeki şaseye verilecek. Paşanın kristal karafakisi, akşam hazır, her gün yıkanacak. Paşanın rakısı, yalının avazmasında buz gibi soğutulacak. Paşanın leblebileri fırınlanacak, peynirinin tuzu çıkarılacak, kavunu emre amade, kilerin serin derinliklerinde saklanacak. Küçük pirinc havanda, sıcak leblebiler dövülüp, un ufak olacak, gümüş kaşıkla meze kasesine konacak.

(Devamı Sa.21, Sü.1'de)

PEMBELİ KADIN VE PAŞASI İşte yalının sahibi Sadullah Paşa'nın hasreti ve aşkıyla çıldıran "pembeli kadın" Necibe Hanım... İşte yakışıklı ve edebiyatçı sefir, Sadullah Paşa... Vatana hasret Viyana'da ölen paşasının dönmeyeceğine hiç mi hiç inanmamıştı zevci Necibe...

Hürriyet TV

2 Kasım Pazartesi

1. KANAL

07.00 AÇILIŞ
07.01 GÜNAYDIN TÜRKİYE
09.00 KAPANIŞ
15.00 AÇILIŞ
15.01 ÖĞLEDEN SONRA
17.00 HABERLER
17.15 SAĞLIK KONULARI
17.30 HE-MAN
18.00 HER ŞEY İNSANLAR İÇİN
19.00 PALMER KASABASI-5
20.00 HABERLER
20.45 HAVA DURUMU
21.00 MESELA MUZAFFER-4
22.03 32 GÜN
23.13 BUDDENBROOK AİLESİ-4

00.13 HABER DOSYASI

00.25 KAPANIŞ

2. KANAL

18.58 PROGRAM
19.00 HABERLER
19.10 MERHABA ÇOCUKLAR
19.35 BİZİM SAZIMIZ BİZİM SÖZÜMÜZ
20.00 MÜZİK
20.10 PAZARTESİ OYUNLARI "Cinayet"
21.00 SU PERİSİ KAYIKLAR
21.30 HABERLER
22.10 KAYIP İMPARATORLUK
23.00 TELE-MOZAIK
23.45 HABERLER
24.00 KAPANIŞ

Radyodan SEÇMELER

TRT 1 06.10 Günaydın, 07.40 Günün İçinden, 09.40 Arkası Yarın, 11.05 Okul Radyosu, 12.10 Türküler Geçidi, 12.30 Türk Sanat Müziği Özel Programı, 13.15 Müzik, 15.05 Öğleden Sonra, 16.05 Okul Radyosu, 17.05 İş ve İşçi Dünyası, 18.00 Çocuk Bahçesi, 21.05 Türk Sanat Müziği Dinleyici İstekleri, 21.30 Türk Halk Müziği Programı, 22.00 Çeşitli Sololar, 23.15 Gecenin İçinden.

TRT 2 08.00 İki Solisten Şarkılar, 09.15 Çocuk Bahçesi, 10.40 Terhifen Sayfalar, 11.00 Beraber ve Solo Şarkılar, 11.30 Ankara Radyosu Çekseali Korosu, 13.15 Hafif Müzik, 14.30 Yabancı Dil Dersi, 16.20 Arkası Yarın, 17.00 Küçük Koro, 17.50 Hafif Müzik, 18.15 Türküler Geçidi, 18.45 Türkçe Sözlü Hafif Müzik, 20.30 Yabancı Dil, 21.30 Hafif Müzik, 22.30 Bir Roman / Bir Yazardan Hikâyeler, 23.15 Şarkılar, 23.40 Hafif Müzik, 23.55 Unlu Eserler.

TRT 3 07.30 Sabah Konseri, 08.00 Sabah İçin Müzik, 09.15 Müzikli Dakikalar, 10.00 Metronom, 11.00 Öğleye Doğru, 12.12 Konser, 13.00 İki Solisten Şarkılar, 15.00 Çocuk Koroları, 15.25 Solistler, 15.55 Türküler, 16.30 Caz, 17.15 Sözlü İçin, 18.00 Stüdyo FM, 19.15 Besteciler - Stiller, 20.00 Müzik Demeti, 21.00 Müzik Karvanı, 22.15 Sololar, 23.00 Konser, 24.00 Gece ve Müzik.

TRT 4 08.05 Şarkılar ve Oyun Havaları, 09.30 Türküler Geçidi, 10.00 Haberler, 10.05 Sabahın Götürdikleri, 11.00 Haberler, 11.05 Solo (THM), 11.20 Solo (TSM), 11.35 Beraber ve Solo Türküler, 12.00 Haberler, 12.05 Müzik Bahçesi, 13.00 Solistler Geçidi, 13.30 Yurdun Dört Bucagından (THM), 14.00 Haberler "Haber Merkezi", 14.15 Sazlarla Türk Sanat Müziği, 14.30 Solo (THM), 14.45 Saz Eserleri, 15.00 Sözlü İçin Seçtiklerimiz, 16.00 Haberler, 16.05 Türküler ve Oyun Havaları, 16.30 İki Solisten Şarkılar, 17.00 Haberler, 17.05 Türküler Geçidi, 17.30 Karma Fesil, 18.00 Program ve Kapanış.

Bir pembe aşk

Necibe Hanım, pembe tüller içinde, pembe odasında, lavantalar sıcağın pembe göğsüne ve terli ensesine... Paşa mutlaka dönecek Necibe sine... Kadını hep bekleyecek onu, ölmemesine...

PASA HIÇ DÖNMEYECEK...

UZUN yıllar, böyle geçmiş. Necibe Hanım için Çengelköy'deki Sadullah Paşa Yalısı'nda... O hep, hiç gelmeyecek erkeğini, "gelecek" diye beklemiş. Şarkı olmuş, roman olmuş, kaside olmuş... Necibe Hanımın aşkı, Sadullah Paşa Yalısı'ndan da çok dillere destan olmuş.

Yalının sahibi Sadullah Paşa, o zamanlar, koyu bir Meşrutiyet taraftarı. Abdülhamit hiç hoş karşılamıyor bunu tabii... Bu yüzden de, bu hoş sohbet ve edip paşayı, gözden uzak tutmaya iştia ediyor, sürekli olarak yurt dışındaki elçiliklerde bulunduruyordu.

İşte Sadullah Paşa ve zevcesi Necibe Hanım'ın arasındaki bu çaresiz ayrılık, böyle başlamış.

NECİBE HANIM ÇILDIRIYOR

YALININ son sahibesi Dr. Emel Esin, yalıyla ilgili yazdığı kitapta, bu olayı şöyle anlatıyor:

"Sadullah Paşa, 1891'de Viyana'da sefir iken, gurbette ailesinden uzak kalmak ve yurduna dönmemek acısı içinde öldü. Zevcesi Ankara Valisi Vecihi Paşa'nın kızı Necibe Hanım, Sadullah Paşa'nın ölümünü öğrenince, suurunu kavbetti. Gençliklerinde bir gün, Sadullah Paşa, Necibe Hanım'ı, pembe tül elbise içinde görmüş ve pembenin Necibe Hanım'a yakıştığını söylemişti. 1917'de, seksen yaşına yakın ölen Necibe Hanım, bu uzun hayatının son gününe kadar, daima pembe tüllere bürünür ve yalının harem kapısında ve harem bahçesinde gezerek, Sadullah Paşa'nın dönmelerini bekledi. Sadullah Paşa yalısında oturanlar, Necibe Hanım'ın üst katta, güneydoğudaki pembe odasında, onun pembe tüller içindeki hayalini görür gibi olurlar."

Gerçekten de öyle... Şimdi pembe odada Ayşegül Nadir'in 13 yaşındaki küçük oğlu Serhan Selim kalıyor... Yalına taşındıkları ilk gece, bu hikâyeyi duymuş ve annesine iyi geceler dilerken, kulağına heyecanlı fısıldamış:

"Anneciğim, bu gece pembeli hanım gelecek mi? Beni korkutacak mı?"

Necibe Hanım'ın hazin hikâyesi, Çengelköy sakinlerince, nesilden nesile anlatılıyor. Onun çok yaşlı olduğu son yıllarında harem bahçesinde hâlâ pembe tüller içinde dolaşığı, manolya ağacının altında, Sadullah Paşa'ya ithafen şarkılar mırıldanışı, akşam üstleri harem kapısında ıslak gözleriyle paşasının gelişini beklevişi, uduna sarılıp hem çalıp hem ağlayışı, yalının hizmetkârlarınca, civar yalı halkına ve Çengelköy esnafına anlatılıp durulmuş. Zavallının aklını yitirişi bile Sadullah Paşa'ya olan derin aşkını ve bağlılığını hiç mi hiç söndürmemiş...

Ya paşa?... Ona gençlik günlerinde "Size pembeler çok yakışıyor sultanım" diyen Paşa, Necibe kadınıni unutabilmiş mi dersiniz?... Tevatüre göre, bir Alman mürebbiyeye gönül vermiş... İstanbul'a dönmeyişi, sürgünde olduğundan ziyade, bu sarışın afete olan derin aşkından ötürüymüş...

OYNAMAK, KÖÇEKLERİN İŞİ

PASA'ya dair bir başka anıyı, Dr. Emel Esin şöyle naklediyor:

"Paşa, 1878'de Berlin'de elçi iken, Türkiye, Rus harbinde mağlup bulunuyordu. Prusya sarayında bir davette, diğer diplomatlar, Türk elçisine arka çevirip galip devletin elçisini tebrik etmekte idiler. Türk sefirinin hüznünü gören, belki de Rus harbinde Türkler'in gösterdiği Plevne müdafaa gibi kahramanlıkları hatırlayan Almanya Velihahtı Friedrich Wilhelm'in hanımı, Kraliçe Victoria'nın kızı Prenses Sophia, Türk elçisini çağırarak, dostluk göstermek istedi. Fakat Prenses, üstelik Türk elçisi ile dans etmek arzusunun da ifade edince, Sadullah Paşa, yine zor vaziyete düştü. O

devirde, Türkiye'de oynamak, köçeklerin işi idi ve Sadullah Paşa dans etmeyi bilmiyordu."

Sadullah Paşa iyi bir "edip, yazar..." Bu yüzden, gurbetten yazdığı mektuplar, edebiyat kitaplarında yer almıştı. O, aynı zamanda çok güzel konuşan, kadınlara iltifat etmesini bilen ve çok yakışıklı bir paşaydı.

AFFI ŞAHANE

SADULLAH Paşa Yalısı'nın ilk sahiplerine gelince... Kayıtlara göre, Koca Yusuf Paşa Haremî Hanife Hanımefendi'nin yalısıymış. Sonra, Bağdat Valisi Hamdi Paşa'nın mülkü olmuş. Hamdi Paşa, Koca Yusuf Paşa'nın torunu... Yalı, eski sadrazamın eşinden, kızı Emine Hanım'a intikal etmiş. Onun Kapıca Derya Sait Ali Paşa'dan olan oğlu Hamdi Paşa'ya kalmış.

Hamdi Paşa, II. Mahmut devrinde sürgüne gönderildiğinde, yalının kapıları, pencereleri hep kapalı durur, sahibinin yokluğunun matemini yaşamış. Derken, Hamdi Paşa affa uğrayıp, yalısına dönmüş. İşte şenlik de o gece başlamış. Yalı, bahçeler, bostanlar ışıklandırılmış ve tüm Üsküdar, Boğaz halkı, ziyafete davet edilmiş. Bahçelere kocaman sofralar kurulmuş. İstanbul'un soylu aileleri misafir edilmiş. Sazendeler, hanedeler getirilmiş. O gece kandiller sabahlara kadar yannmış durmuş, sazın sözün ardı arkası kesilmemiş.

O sıralar, Beşiktaş Sarayında ikamet eden Padişah II. Mahmut, pencereden bakkarken, karşıdaki donanmayı görünce, Çengelköy'de yangın

var sanarak telaşa kapılmış. Tez mabeyincilerini çağırıp sormuş. Onlar da Hamdi Paşa'nın "affı şahane" şerefine bir donanma şenliği tertip ettiğini söylemişler. Padişah bunu öğrenince pek memnun olmuş ve ertesi gün Hamdi Paşa'yı sarayına çağırıp ihsanlara boğmuş...

YALI, REHİNDE...

NE var ki, bu tür âlemlere pek düşkün olan Hamdi Paşa, once ihsana rağmen bir gün paralarını tüketmiş. Yalıya da, bir sarrafa rehİN etmiş. İşte o dönemde yalıyı sarraftan Esat Muhlis Paşa satın almış. Sadullah Paşa, Muhlis Paşa'nın oğlu. Onun için tarihçiler, 19'uncu asrın mümtaz bir devlet ve sanat adamı diye söz ederler.

Sadullah Paşa, Abdülaziz'in "hal" (tahttan indirilme) edildiği gün, yeni hükümdar V. Murat'ın cülûs (tahta çıkış) toplarını, Çengelköy'deki yalısında duymuş. bir süre sonra da yeni padişah, kayığını gönderip Sadullah Paşa'yı sarayına davet edip başkâtip tayin etmiş.

Onun gurbet serüvenleri, II. Abdülhamit'in hırsmı yüzünden uzağıp gitmiş...

Şimdi yalının beş yıllık kiracısı Ayşegül Nadir, Kültür Bakanlığı ve yalı vakfıyla anlaşarak Sadullah Paşa Yalısı'nı bir yaşanır müze gibi korumak, Türk tanıtımına, bu yalı aracılığı ile katkıda bulunmak, yabancı önemli konukları ağırlayıp Osmanlı Türk sanatını sergilemek istiyor...

**YARIN:
HA YIKILDI,
HA YIKILACAK...**

5 Kasım Perşembe

1. KANAL

07.01 GÜNAYDIN TÜRKİYE

09.00 KAPANIŞ

15.01 OĞLEDEN SONRA

17.00 HABERLER

17.15 BURADAN BAŞLA

17.40 UNUTULAN
HIKÂYE /1

18.05 BULMACA

18.30 WALT DISNEY

19.20 İNANÇ DÜNYASI

20.00 HABERLER

21.00 GÖNÜL DOSTLARI /4

22.00 OTUZLAR

22.35 UNUTULMAYANLAR

00.15 HABER DOSYASI

2. KANAL

19.00 HABERLER

19.10 MERHABA

19.35 GENÇLERLE

20.10 ÖRTÜ

20.40 HAFTANIN DİZİSİ

21.30 HABERLER

22.10 HAFTA ARASI

23.45 HABERLER

Radyodan
SEÇMELER

TRT 1 05.00 Açılış, 05.05 Ezgi Ker-
vanı, 05.30 Oyun Havaları, 06.00 Köye Haberler 06.10
Günaydın, 07.30 Haberler, 07.40 Günün
İçinden, 09.40 Arkası Yarın, 10.00 Haber-
ler, 11.05 Okul Radyosu, 12.10 Öğle Üze-
ri, 16.05 Okul Radyosu, 17.05 Köyümüz,
17.30 Din, 18.00 Çocuk Bahçesi, 18.15
Çocuk Şarkısı, 20.30 Yurttan Sesler, 21.00
Haberler, 21.30 Halk Müziği, 22.00 Kon-
ser, 23.00 Haberler

TRT 2 07.40 Oyun Havaları, 08.00
İki Solist, 09.15 Çocuk Bah-
çesi, 12.00 Türküler, 13.00
Haberler, 13.15 Hafif Müzik, 14.30 Yabancı
Dil, 15.15 Bir Albüm, 16.20 Arkası
Yarın, 17.00 Kadınlar Topluluğu, 17.30
Çeşitli Müzik, 18.45 Hafif Müzik, 19.00
Haberler, 20.15 Türkçe Sözlü Hafif Mü-
zik, 20.30 Yabancı Dil, 21.30 Hafif Müzik,
22.30 Bir Yazardan Hikâyeler, 23.00 Haber-
ler, 23.15 Solistler, 23.40 Hafif Müzik

TRT 3 07.00 Açılış, 07.02 Hafif Mü-
zik, 07.30 Konser, 08.00 Sa-
bah İçin Müzik, 09.00 Haber-
ler, 11.00 Öğleye Doğru, 12.00 Haber-
ler, 12.12 Konser, 13.00 İki Solist, 13.30
Türküler, 14.00 Konser, 15.25 Solistler,
16.30 Caz, 17.00 Haberler, 17.15 Geçmiş-
ten Günümüze, 18.00 Albümler, 19.00
Haberler, 19.15 Ayın Bestecisi, 20.00 Hafif
Müzik, 20.30 Konser, 22.00 Haberler

TRT 4 09.00 Açılış, 09.05 Şarkılar,
09.30 Türküler, 10.00 Haber-
ler, 10.05 Sabahın Getirdik-
leri, 11.00 Haberler, 11.05 Solo (THM),
11.20 Solo (TSM), 11.35 Türküler, 12.00
Haberler, 12.05 Müzik Bahçesi, 13.00 So-
listler (TSM), 13.30 Yurdun Dört Bucağın-
dan (THM), 14.00 Haberler, 14.15 Sazlar-
la (TSM), 14.30 THM, 15.00 Sizin İçin,
16.00 Haberler, 16.05 Yurttan Sesler,
16.30 İki Solist, 17.00 Haberler

YAŞAYAN YALILAR

Röportaj: Tülay BİLGİNER – Fotoğraflar: Hüsnü SAVAŞ 5

ZARIF MUSTAFA
PAŞA VE HARDAL
RENKLİ YALISI

Abdülhamit'in paşalarından olan Zarf Mustafâ Paşa, yahyî 1848 yılında, İkinci Mahmut'un kahvebaşısı Kâni Bey'den satın almış. Yahî, hâlâ paşanın soyunun elinde... Kimse satmayı düşünmüyor; hatıraları ve değerleriyle yaşatmak çabasında... Bordürler, meyveli ve çiçekli tezyinat, altın yıldızlar ve müthiş bir renk armonisi... Yahya girer girmez bize sunulan güzellik ziyafeti bu... Eşyalar, Zarf Mustafâ Paşa'nın devrinden kalma. Koca yahî, tertemiz ve bakımlı... Her şey özenle korunuyor... Sanki geçmiş zaman yaşanıyor... Yalnızca insanlar yitip gitmiş, yalnızlıklar başlamış işte... Anadoluhisari'ndeki bu hardal renkli adına yaraşır zarif yahînin yalnızca selamlığı kalmış. Haremliğine ise, 1962 yılında tanker çarpıp iyice zedelemiş... Vârisler tamir ettirememişler... Sonra... Bundan 10 yıl kadar önce, haremlik göçüp gitmiş... Bu yüzden vârisler elde kalan selamlığa gözleri gibi bakıyorlar. 1972 yılında büyük bir restorasyon geçirmiş. Bütün dış kaplamalar ve çatı yenilenmiş. Yahînin alt katındaki sofanın tavan yüksekliği, devrin mimarisinin tipik örneği.

Zarf Mustafâ Paşa'nın zariflikler yuvası...

Tarihle iç içe

ALMAN GELİN Marian Çalım, yahînin en büyük gelini. Tam 50 yıldır bu yahîde yaşıyor. Eşi Selahattin Bey'in ölümünden sonra da yahîyi ve hatıralarını terk edip gitmemiş... Türkçe'yi biraz aksanlı ama son derece doğru konuşuyor... Diğer vârisler de yaz aylarında yahîye geldiklerinde, Marian onlara ev sahibi liği yapıyor...

ANADOLUHİSARI sahilin-
de sarımsın bir yahî. Hardal
renginde, sade ve zarif. Tıpkı,
adına yaraşır bir mimaride.
Yahînin adı **Zarf Mustafâ
Paşa Yahîsi**. Sandalımız onun
suskun pencerelerinin önünden
geçerken, küçük bir ipucu çar-
pıyor gözümü. Yahînin alt oda-
larından birinde uçuşan bir
perde, bir sakı menekşe... Bu
yahîde hayat var.

Evet, bu yahî terk edilmiş
değil. Bu yahî, içinin sakinleriyle
birlikte asude. Bakımlı görü-
nümünden de anlaşılıyor bu.
Bahçesindeki çay masasından,
sulanmış çiçeklerinden de.

Ah, bahçeye birileri gelse.
Panjurlardan biri açılıp, bir
çehre görünse... Kayığımızı
rihtıma yanaştırıp selamlasak.
Sonra da denizden yahîye bi-
çıkarma yapsak ve tanışsak.

Foto muhabiri arkadaşım
Hüsnü Savaş, sörf yapan ha-
şin delikanlının ardından, peş
peşe çekiyor yahînin fotoğrafla-
rını. Bir surat teknesi daha ge-
liyor ki, sanki bir ejderha. Ar-
kasında bir su cambazı, kayığı-
mıza çıkacak az daha... Ey-
vah, geri dönüyor son hızla.

(Devamı Sa.16, Sü.1'de)

- Boğaz'ın en güzel yalılarından biri de, Anadoluhisari kıyısındaki hardal rengi Zarf Mustafâ Paşa yahîsi sayılır... 19. Yüzyıl'ın heyecan verici görkemli İstanbul'unda, bu yahî de, nice aşklara, üzüntülere, nice entrikalara, gözler kamaştıran düğünlere, davetlere tanıklık etmiş...

Boğaziçi sohbeti

ÇELİK GÜLERSOY

Bir zamanlar en gözde ulaşım aracı kayık olmuş... Uzun yıllar, Boğaz'daki yalılara ulaşım da kâfi gelmiş...

Yalılara
ulaşım

UZUN tarihler içerisinde,
önce 300 yıl kadar bir istikrar dönemi var. Boğaz'a yerleşmesi, fetihten epöyce bir süre sonra başlıyor. O yüzden 300 yıl dedim. Ulaşım, kayıkla yapılıyor. Karayolu, yok gibi. Yalıların arkasından bir arabanın zorlukla geçebileceği genişlikte dar bir gerit var. Bu yol yetersizliği, birkaç sebebe dayanıyor. Önce tabii, motorlu araç yok. İkinci sebep, Osmanlı, arabayı bile çok geç almış. (Devamı Sa.16, Sü.1'de)

1. KANAL

10.00	ACILIS
10.01	PAZAR SINEMASI "Tammy"
12.10	PAZAR KONSERİ
13.00	DONÜŞÜ OLMAYAN YOL / 4
13.45	HABERLER
14.00	MUZİK
14.15	SPOR MAGAZİN
16.30	SINEMA "Hırsız"
18.20	HABERLER
18.30	STÜDYÖ PAZAR
20.00	HABERLER
20.45	HAVA DURUMU
21.00	BİZİ GÜLDÜRENLER - 5
22.00	ASKERLER - 5
22.35	SPOR
23.50	HABER DOSYASI
24.00	KAPANIS

2. KANAL

14.00	HABERLER
14.10	İSTE PAZAR
17.00	BITMEYEN GÖREV-5
17.46	HAYVANLAR ALEMİ-5
18.30	SINEMA "Mektup"
20.00	SAZ ESERLERİ
20.11	BİZİM EV - 6
21.00	SPOR
21.30	HABERLER
22.10	ORHAN BORAN'LA PAZAR GECELERİ
23.45	HABERLER
24.00	KAPANIS

Radyodan SEÇMELER

TRT 1

05.05 Ezgi Kervani, 06.30 Sabah Sarkıları, 06.10 Günaydın, 09.05 Çocuk Saati, 10.05 Tatil Sabahı, 11.55 Radyo Tiyatrosu, 13.15 Müzik, 15.05 Beraber ve Solo Sarkıları, 15.30 Hafta Müzik, 17.05 Sarkılar, 19.30 Yurtlan Sesler, 20.30 Solistler Gecidi, 21.30 Spor, 23.15 Pazar Gecesi, 07.02 Solistlerden Seçmeler, 09.00 Beraber ve Solo

TRT 2

09.00 İki Solistten Sarkılar, 09.00 Beraber ve Solo Çocuklarla Başbaşa, 12.00 Pazar Nesesi, 13.15 Hafta Müzik, 14.15 Hafta Müzik, 14.30 Türkülerden Bir Demet, 15.00 Yuvarlak Masa, 16.00 Her Plajın Bir Hikayesi Var, 17.30 Çeşitli Müzik, 19.30 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 20.00 Türküler ve Oyun Havaları, 20.30 Radyo Tiyatrosu, 21.30 Ankara Radyosu Çoksesli Korosu, 21.45 Yurtlan Sesler Erkekler Topuluğu, 22.30 Bir Roman, Bir Yazardan Hikâyeler, 22.45 Hafta Müzik, 23.15 Beraber ve Solo Sarkıları, 23.40 Hafta Müzik, 23.55 Konser

TRT 3

07.02 Hafta Müzik, 07.30 Sabah Konseri, 08.00 Sabah İçin Müzik, 09.15 Her Pazar, 10.00 Müzik Şöleni, 11.00 Bir Besteci, 11.30 Yılların Arasından, 12.15 Müzik Postası, 13.30 İki Solistten Sarkılar, 14.00 Pazardan Pazara, 15.00 Caz ve Pop Dünyasından, 16.00 Bir Yorumcu, 17.15 İste Anadolu, 17.30 Türküler Gecidi, 18.00 Teleskop, 19.15 İste Anadolu, 20.00 Müzik Paleti, 21.00 Müzik Ekspresi, 22.15 İste Anadolu, 23.00 Dünya Radyolarından Müzik Festivali, 24.00 Gece ve Müzik.

TRT 4

09.00 Açılış, Program ve Haberler, 09.05 Sarkılar ve Oyun Havaları, 09.30 Türküler Gecidi, 10.00 Haberler, 10.05 Solistler Gecidi, 10.35 Türküler Gecidi, 11.00 Haberler, 11.05 İstekleriniz Mikrofonda, 12.00 Haberler, 12.05 Bir Konser (TMM), 12.30 Küçük Koro, 13.00 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 13.30 Solistlerden Seçmeler, 14.00 Haberler, 14.15 Saazlarla Türk Halk Müziği, 14.30 Bir Konser (TSM), 15.00 Bilin Çalalım-Bilin Kazalım, 16.00 Haberler, 16.05 Ünlü Besteciler (TSM), 16.20 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 16.35 Solistler Gecidi (TSM), 17.00 Haberler, 17.05 Türküler, 17.30 Karma Fasıl, 18.00 Kapanış.

TRT 4

09.00 Açılış, Program ve Haberler, 09.05 Sarkılar ve Oyun Havaları, 09.30 Türküler Gecidi, 10.00 Haberler, 10.05 Solistler Gecidi, 10.35 Türküler Gecidi, 11.00 Haberler, 11.05 İstekleriniz Mikrofonda, 12.00 Haberler, 12.05 Bir Konser (TMM), 12.30 Küçük Koro, 13.00 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 13.30 Solistlerden Seçmeler, 14.00 Haberler, 14.15 Saazlarla Türk Halk Müziği, 14.30 Bir Konser (TSM), 15.00 Bilin Çalalım-Bilin Kazalım, 16.00 Haberler, 16.05 Ünlü Besteciler (TSM), 16.20 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 16.35 Solistler Gecidi (TSM), 17.00 Haberler, 17.05 Türküler, 17.30 Karma Fasıl, 18.00 Kapanış.

TRT 4

09.00 Açılış, Program ve Haberler, 09.05 Sarkılar ve Oyun Havaları, 09.30 Türküler Gecidi, 10.00 Haberler, 10.05 Solistler Gecidi, 10.35 Türküler Gecidi, 11.00 Haberler, 11.05 İstekleriniz Mikrofonda, 12.00 Haberler, 12.05 Bir Konser (TMM), 12.30 Küçük Koro, 13.00 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 13.30 Solistlerden Seçmeler, 14.00 Haberler, 14.15 Saazlarla Türk Halk Müziği, 14.30 Bir Konser (TSM), 15.00 Bilin Çalalım-Bilin Kazalım, 16.00 Haberler, 16.05 Ünlü Besteciler (TSM), 16.20 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 16.35 Solistler Gecidi (TSM), 17.00 Haberler, 17.05 Türküler, 17.30 Karma Fasıl, 18.00 Kapanış.

TRT 4

09.00 Açılış, Program ve Haberler, 09.05 Sarkılar ve Oyun Havaları, 09.30 Türküler Gecidi, 10.00 Haberler, 10.05 Solistler Gecidi, 10.35 Türküler Gecidi, 11.00 Haberler, 11.05 İstekleriniz Mikrofonda, 12.00 Haberler, 12.05 Bir Konser (TMM), 12.30 Küçük Koro, 13.00 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 13.30 Solistlerden Seçmeler, 14.00 Haberler, 14.15 Saazlarla Türk Halk Müziği, 14.30 Bir Konser (TSM), 15.00 Bilin Çalalım-Bilin Kazalım, 16.00 Haberler, 16.05 Ünlü Besteciler (TSM), 16.20 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 16.35 Solistler Gecidi (TSM), 17.00 Haberler, 17.05 Türküler, 17.30 Karma Fasıl, 18.00 Kapanış.

TRT 4

09.00 Açılış, Program ve Haberler, 09.05 Sarkılar ve Oyun Havaları, 09.30 Türküler Gecidi, 10.00 Haberler, 10.05 Solistler Gecidi, 10.35 Türküler Gecidi, 11.00 Haberler, 11.05 İstekleriniz Mikrofonda, 12.00 Haberler, 12.05 Bir Konser (TMM), 12.30 Küçük Koro, 13.00 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 13.30 Solistlerden Seçmeler, 14.00 Haberler, 14.15 Saazlarla Türk Halk Müziği, 14.30 Bir Konser (TSM), 15.00 Bilin Çalalım-Bilin Kazalım, 16.00 Haberler, 16.05 Ünlü Besteciler (TSM), 16.20 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 16.35 Solistler Gecidi (TSM), 17.00 Haberler, 17.05 Türküler, 17.30 Karma Fasıl, 18.00 Kapanış.

TRT 4

09.00 Açılış, Program ve Haberler, 09.05 Sarkılar ve Oyun Havaları, 09.30 Türküler Gecidi, 10.00 Haberler, 10.05 Solistler Gecidi, 10.35 Türküler Gecidi, 11.00 Haberler, 11.05 İstekleriniz Mikrofonda, 12.00 Haberler, 12.05 Bir Konser (TMM), 12.30 Küçük Koro, 13.00 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 13.30 Solistlerden Seçmeler, 14.00 Haberler, 14.15 Saazlarla Türk Halk Müziği, 14.30 Bir Konser (TSM), 15.00 Bilin Çalalım-Bilin Kazalım, 16.00 Haberler, 16.05 Ünlü Besteciler (TSM), 16.20 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 16.35 Solistler Gecidi (TSM), 17.00 Haberler, 17.05 Türküler, 17.30 Karma Fasıl, 18.00 Kapanış.

TRT 4

09.00 Açılış, Program ve Haberler, 09.05 Sarkılar ve Oyun Havaları, 09.30 Türküler Gecidi, 10.00 Haberler, 10.05 Solistler Gecidi, 10.35 Türküler Gecidi, 11.00 Haberler, 11.05 İstekleriniz Mikrofonda, 12.00 Haberler, 12.05 Bir Konser (TMM), 12.30 Küçük Koro, 13.00 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 13.30 Solistlerden Seçmeler, 14.00 Haberler, 14.15 Saazlarla Türk Halk Müziği, 14.30 Bir Konser (TSM), 15.00 Bilin Çalalım-Bilin Kazalım, 16.00 Haberler, 16.05 Ünlü Besteciler (TSM), 16.20 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 16.35 Solistler Gecidi (TSM), 17.00 Haberler, 17.05 Türküler, 17.30 Karma Fasıl, 18.00 Kapanış.

TRT 4

09.00 Açılış, Program ve Haberler, 09.05 Sarkılar ve Oyun Havaları, 09.30 Türküler Gecidi, 10.00 Haberler, 10.05 Solistler Gecidi, 10.35 Türküler Gecidi, 11.00 Haberler, 11.05 İstekleriniz Mikrofonda, 12.00 Haberler, 12.05 Bir Konser (TMM), 12.30 Küçük Koro, 13.00 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 13.30 Solistlerden Seçmeler, 14.00 Haberler, 14.15 Saazlarla Türk Halk Müziği, 14.30 Bir Konser (TSM), 15.00 Bilin Çalalım-Bilin Kazalım, 16.00 Haberler, 16.05 Ünlü Besteciler (TSM), 16.20 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 16.35 Solistler Gecidi (TSM), 17.00 Haberler, 17.05 Türküler, 17.30 Karma Fasıl, 18.00 Kapanış.

TRT 4

09.00 Açılış, Program ve Haberler, 09.05 Sarkılar ve Oyun Havaları, 09.30 Türküler Gecidi, 10.00 Haberler, 10.05 Solistler Gecidi, 10.35 Türküler Gecidi, 11.00 Haberler, 11.05 İstekleriniz Mikrofonda, 12.00 Haberler, 12.05 Bir Konser (TMM), 12.30 Küçük Koro, 13.00 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 13.30 Solistlerden Seçmeler, 14.00 Haberler, 14.15 Saazlarla Türk Halk Müziği, 14.30 Bir Konser (TSM), 15.00 Bilin Çalalım-Bilin Kazalım, 16.00 Haberler, 16.05 Ünlü Besteciler (TSM), 16.20 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 16.35 Solistler Gecidi (TSM), 17.00 Haberler, 17.05 Türküler, 17.30 Karma Fasıl, 18.00 Kapanış.

TRT 4

09.00 Açılış, Program ve Haberler, 09.05 Sarkılar ve Oyun Havaları, 09.30 Türküler Gecidi, 10.00 Haberler, 10.05 Solistler Gecidi, 10.35 Türküler Gecidi, 11.00 Haberler, 11.05 İstekleriniz Mikrofonda, 12.00 Haberler, 12.05 Bir Konser (TMM), 12.30 Küçük Koro, 13.00 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 13.30 Solistlerden Seçmeler, 14.00 Haberler, 14.15 Saazlarla Türk Halk Müziği, 14.30 Bir Konser (TSM), 15.00 Bilin Çalalım-Bilin Kazalım, 16.00 Haberler, 16.05 Ünlü Besteciler (TSM), 16.20 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 16.35 Solistler Gecidi (TSM), 17.00 Haberler, 17.05 Türküler, 17.30 Karma Fasıl, 18.00 Kapanış.

TRT 4

09.00 Açılış, Program ve Haberler, 09.05 Sarkılar ve Oyun Havaları, 09.30 Türküler Gecidi, 10.00 Haberler, 10.05 Solistler Gecidi, 10.35 Türküler Gecidi, 11.00 Haberler, 11.05 İstekleriniz Mikrofonda, 12.00 Haberler, 12.05 Bir Konser (TMM), 12.30 Küçük Koro, 13.00 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 13.30 Solistlerden Seçmeler, 14.00 Haberler, 14.15 Saazlarla Türk Halk Müziği, 14.30 Bir Konser (TSM), 15.00 Bilin Çalalım-Bilin Kazalım, 16.00 Haberler, 16.05 Ünlü Besteciler (TSM), 16.20 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 16.35 Solistler Gecidi (TSM), 17.00 Haberler, 17.05 Türküler, 17.30 Karma Fasıl, 18.00 Kapanış.

TRT 4

09.00 Açılış, Program ve Haberler, 09.05 Sarkılar ve Oyun Havaları, 09.30 Türküler Gecidi, 10.00 Haberler, 10.05 Solistler Gecidi, 10.35 Türküler Gecidi, 11.00 Haberler, 11.05 İstekleriniz Mikrofonda, 12.00 Haberler, 12.05 Bir Konser (TMM), 12.30 Küçük Koro, 13.00 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 13.30 Solistlerden Seçmeler, 14.00 Haberler, 14.15 Saazlarla Türk Halk Müziği, 14.30 Bir Konser (TSM), 15.00 Bilin Çalalım-Bilin Kazalım, 16.00 Haberler, 16.05 Ünlü Besteciler (TSM), 16.20 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 16.35 Solistler Gecidi (TSM), 17.00 Haberler, 17.05 Türküler, 17.30 Karma Fasıl, 18.00 Kapanış.

TRT 4

09.00 Açılış, Program ve Haberler, 09.05 Sarkılar ve Oyun Havaları, 09.30 Türküler Gecidi, 10.00 Haberler, 10.05 Solistler Gecidi, 10.35 Türküler Gecidi, 11.00 Haberler, 11.05 İstekleriniz Mikrofonda, 12.00 Haberler, 12.05 Bir Konser (TMM), 12.30 Küçük Koro, 13.00 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 13.30 Solistlerden Seçmeler, 14.00 Haberler, 14.15 Saazlarla Türk Halk Müziği, 14.30 Bir Konser (TSM), 15.00 Bilin Çalalım-Bilin Kazalım, 16.00 Haberler, 16.05 Ünlü Besteciler (TSM), 16.20 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 16.35 Solistler Gecidi (TSM), 17.00 Haberler, 17.05 Türküler, 17.30 Karma Fasıl, 18.00 Kapanış.

TRT 4

09.00 Açılış, Program ve Haberler, 09.05 Sarkılar ve Oyun Havaları, 09.30 Türküler Gecidi, 10.00 Haberler, 10.05 Solistler Gecidi, 10.35 Türküler Gecidi, 11.00 Haberler, 11.05 İstekleriniz Mikrofonda, 12.00 Haberler, 12.05 Bir Konser (TMM), 12.30 Küçük Koro, 13.00 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 13.30 Solistlerden Seçmeler, 14.00 Haberler, 14.15 Saazlarla Türk Halk Müziği, 14.30 Bir Konser (TSM), 15.00 Bilin Çalalım-Bilin Kazalım, 16.00 Haberler, 16.05 Ünlü Besteciler (TSM), 16.20 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 16.35 Solistler Gecidi (TSM), 17.00 Haberler, 17.05 Türküler, 17.30 Karma Fasıl, 18.00 Kapanış.

TRT 4

09.00 Açılış, Program ve Haberler, 09.05 Sarkılar ve Oyun Havaları, 09.30 Türküler Gecidi, 10.00 Haberler, 10.05 Solistler Gecidi, 10.35 Türküler Gecidi, 11.00 Haberler, 11.05 İstekleriniz Mikrofonda, 12.00 Haberler, 12.05 Bir Konser (TMM), 12.30 Küçük Koro, 13.00 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 13.30 Solistlerden Seçmeler, 14.00 Haberler, 14.15 Saazlarla Türk Halk Müziği, 14.30 Bir Konser (TSM), 15.00 Bilin Çalalım-Bilin Kazalım, 16.00 Haberler, 16.05 Ünlü Besteciler (TSM), 16.20 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 16.35 Solistler Gecidi (TSM), 17.00 Haberler, 17.05 Türküler, 17.30 Karma Fasıl, 18.00 Kapanış.

TRT 4

09.00 Açılış, Program ve Haberler, 09.05 Sarkılar ve Oyun Havaları, 09.30 Türküler Gecidi, 10.00 Haberler, 10.05 Solistler Gecidi, 10.35 Türküler Gecidi, 11.00 Haberler, 11.05 İstekleriniz Mikrofonda, 12.00 Haberler, 12.05 Bir Konser (TMM), 12.30 Küçük Koro, 13.00 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 13.30 Solistlerden Seçmeler, 14.00 Haberler, 14.15 Saazlarla Türk Halk Müziği, 14.30 Bir Konser (TSM), 15.00 Bilin Çalalım-Bilin Kazalım, 16.00 Haberler, 16.05 Ünlü Besteciler (TSM), 16.20 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 16.35 Solistler Gecidi (TSM), 17.00 Haberler, 17.05 Türküler, 17.30 Karma Fasıl, 18.00 Kapanış.

TRT 4

09.00 Açılış, Program ve Haberler, 09.05 Sarkılar ve Oyun Havaları, 09.30 Türküler Gecidi, 10.00 Haberler, 10.05 Solistler Gecidi, 10.35 Türküler Gecidi, 11.00 Haberler, 11.05 İstekleriniz Mikrofonda, 12.00 Haberler, 12.05 Bir Konser (TMM), 12.30 Küçük Koro, 13.00 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 13.30 Solistlerden Seçmeler, 14.00 Haberler, 14.15 Saazlarla Türk Halk Müziği, 14.30 Bir Konser (TSM), 15.00 Bilin Çalalım-Bilin Kazalım, 16.00 Haberler, 16.05 Ünlü Besteciler (TSM), 16.20 Türkçe Sözlü Hafta Müzik, 16.35 Solistler Gecidi (TSM), 17.00 Haberler, 17.05 Türküler, 17.30 Karma Fasıl, 18.00 Kapanış.

YASAYAN YALILAR

Röportaj: Tülay BİLGİNER - Fotoğraflar: Haluk ÖZÖZLÜ 8

YENİ SAHİBİ Abut Yahşi'nin yeni sahibi İsmail Özdoğuran. Mühendis Yılmaz Paşazınla beş yıldır süren restorasyon çalışmalarını sırasında tarihi özellikleri konusunda çok titizleniyor.

TELEVİZYON kameraları dizilmiş, sanatçı odaları yayılmış, kameramanlar, ışıkçılar yahşi bir savaş alanı haline getirmişler... Kandilli'deki tarihi Abut Yahşi'nde bir televizyon dizisi çekiliyor. Sezer Güvenirgil, tarihi giysiler içinde, bir sultan gibi... İşte Abut Yahşi ile ilk tanışıklığım böyle başlamıştı... Bundan 10 yıl kadar önce... İbiş'in Rüyası adlı televizyon dizisinin çekiminde.

Abut Yahşi, Kandilli'nin yaşayan en ünlü yalılarından biri. 1980 yılında İsmail Özdoğuran tarafından Altınzade Neci Bey'den satın alınmadan önce, 1850'lerde Baron de Vandœuvre adında bir Fransız'ındı. Baron ve ailesi burada yıllarca yaşamış, sonra da yalıyı satın Fransa'ya dönmüşlerdi. Adını taşıyan Mehmet Abut Efendi'nin ölümü ile yalı, çocukları Dr. Rıza Abut, Abdullah Tevfik ve torunlarıyla eşi Saadet Hanım'a kalmıştı. En son mirasçılardan Belkis Hanım da vefat edince, oğlu Mehmet Abut ve 16 mirasçı 7 yıl önce yalıyı Şahat Yağlı'nın sahibi İsmail Özdoğuran'a satmışlardı. Yalı beş yıldır restorasyon çalışmalarıyla, adeta baştan yaratılıyor.

Abut Yahşi'nde Boğaziçi'nin en seçkin hanımefendilerinden sayılan Belkis Abut'un düğünü, hâlâ anlatılır. İşlemeli kolsuz yeşeller giymiş olan kuyukların çektiği uç çiftlerle gelmiş davetliler... Aralarında, sultanlar, prensesler, şehzadeler ve ünlü kişiler varmış. Abut Süreyya ve Belkis Hanım'ın bu muhteşem düğünleri anlatılmakla kalmamış, Belkis Hanım'a methiyeler düzülmüş... Hatta, Belkis Hanımefendi öldüğünde, İsmet Kür, onun için bir de şiir yazmış: "İstanbul kadar güzel / İstanbul'un son güzelliği / Sarayların değil, gönüllerin sultanı Belkis Sultan..."

Abut Yahşi, Dolmabahçe Sarayı mimarlarından Karabet Balyan tarafından projelendirilmiş. Kubbeli olan yalı, on altı odalı ve bir de büyük salonu var. Yalya giriyoruz... İki salon ve bir hol. Arkalarında iki küçük oda... Birinde bir mihirap yerli... Bir Müslüman yalısında şaşırtıcı bir manzara. Meğer, bir zamanlar yalıda oturan Baron de Vandœuvre ailesince dua odası olarak kullanılmış burası. Bir zamanlar Meryem Ana ikonaları ve İsa heykelleriyle varmış. Ama sonradan kaldırılmış. Abut Yahşi, 70'li yıllarda uzun süre televizyon seti olarak kullanıldığı için bilinen bir yalı. Yalıda son derece nadide eşyalar vardı... Gelin odaları, bir zamanlar, altın işlemeli çeyizlerin, saflıkların ve kadifelerin dizildiği, kınalı parmaklı gelinlerin hazırladığı yerler simdi bom-

Kimi restoran, kimi otel olmuş; adları bile unutulmuş

İstanbul kadar eski, İstanbul kadar güzel

Boğaz'ın incileri sayılan yalıların kimisi gerdeğe girecek gelinler kadar güzelce süslenmiş püslenmiş, kimisi de kaderine terk edilmiş boynu bükük... Ha yıkıldı ha yıkılacak durumda... Ve daha öteerde beton taş yığınları... Ve de ünlülerimizin oturduğu modern yalılar...

YENİDEN DIRİLİŞİ YAŞAYAN YALI Tarihi Abut Yahşi, yeniden dirilişini yaşarken, bir akşam vakti, Ostororog Yalı'nın rühtümden, yalıyı seyrediyoruz. Yağmurlu bir hava... Arkadaşım Haluk Özözlü, heyecanlı bekliyor... Bulutların ardına saklanan güneş, birden gülümseyip, bütün ışıklarını Abut Yahşi üzerine döküyor...

KANLIÇA'DA BİR ÖLÜM İşte Rasim Paşa Yahşi'nin içler acısı görüntüsü. Bir zamanlar baloların düzenlendiği, daha sonra da Kanlıca İlkokulu öğrencilerinin koşuşturduğu bu dev salonun badadı duvarları sökülüş, tavanı sarkmış, yer yer yıkılmış... Bir genç kız, duvardan denize bakarken. Kanlıca'daki bu devin can çekişine hüzünlüyor... Koca Rasim Paşa Yahşi, göçüp gidiyor...

boş... Şimdi, devrine uydurulmuş, geçmişteki gizemi saklayan, ama yaşama ayak uyduran güzellikleri yaşamak üzere, yeniden hazırlanıyor... Eşyalar mirasçılardan satın alınmış. İsmail Özdoğuran, "Burası, Kanlıca diye, boşaltıldı... Şimdi kimsenin değil... halkın..." diyor... Bir turist kız, içeri girip duvardaki nişlerden küçük bir kalıntıyı koparıp, quvaldan cantasına atıyor. İçler acısı bir manzara karşısında nara atıyor: "Mein got..." Kimbilir, belki de bir tarihi eserin böyle heba olup gitmesine içi acıyor...

Soruyoruz Çelik Gülersoy'a... "Ha evet... Rasim Paşa Yahşi" diyor. "Prens Halim Paşa'nın karısı, okul yaptırmak üzere zamanında Maarif'e hediye etmiş, 40'li yıllara kadar gerçekten okul olarak kullanıldı. Sonra heba oldu... Nasıl olmuşsa olmuş, Belediye'nin mülkü olmuş... 50'lerden beri metruk... Ha yıkıldı, ha yıkılacak, terk edildi. Bir ara, Turing, Dışişleri ve Belediye bir protokol imzaladı. Biz onaracaktık. Tahsisat bakanlığından, onarım bizzden, mal da Belediye'den... Sonra, protokol bozuldu, 12 Eylül'den sonra, engellendi... Şimdi tarihi Rasim Paşa ya-

lısı iyice terk edildi... Yakında tahtalarını söküp söküp götürcekler... Yok olup gidecek..."

Cocuğun biri, "Burada Çiğdem Tunç dans ettiği... Televizyoncular gelip şov programı yapıyorlar..." diyor. Birden hatırlıyorum, ekrandaki bu merdivenleri... Örnecek ağırları sarkıyor her bir yandan... Yaşayan yalılar dizisinde bir yaşayan ölü... Yıkık duvarlarının arasından görünen mavi denize bakıyoruz... Bir kalas düşüyor tavandan... Kaçıyoruz... Anadolu sahillerindeki yalılar ziyaretimiz bitiyor... Beton taş yığınları çarpıyor gözümüze... Sonra, Ajda'ların, Gülşen Bubikoğlu'nun, Ekrem Bora'nın, Sabancı'ların, Koç'ların ve nice ünlülerin oturduğu modern yalılar... Osmanlı'dan bugüne gelen beş on yalı dışında, yıkılıp yıkılıp gidenler... Yıkici ellerinde yerli bir olup yerine mozaikli beton yalılar dikilenler... Birkaç da metruk küçük yalı... Ha yıkıldı, ha yıkılacak, beklenenler... Kimi restoran, kimi otel olmuş, adı bile unutulmuş, çehresi zamana uydurulmuş eski-leri...

YARIN: SEFARETLER ZİNCİRİ

Boğaziçi sohbeti

Çelik GÜLERSOY

Yalıların sahipleri

FETİH'ten sonra, bir müddet Boğaz'a yerleşilmediğini söylemişim. Bir yüzyıldan fazla süren bir ilk devir, "Osmanlı'nın yeni şehrine ismısıyla geçmiştir" denilebilir. Diğer bir sebep de, devlet zaten büyüme aşamasındadır.

Koca bir devletin kalp şehrinde dış güvenlik sağlanınca, buna bir de zenginlik ve refah eklenmiş ve her tabakadan halk, İstanbul dışına taşmış. Orta sınıf, vadi içlerinde mahalleler kurmuş. Güçlü çevreler ise kıyıları tutmuşlar. Bunlar yalı sahipleri demek oluyor. Kim bu kesim?

Önce tabii, hükümdar ve hanedan var. İstedikleri yeri, geniş geniş kapatmışlar. Sade kıyıları değil, arkasındaki korularla beraber. Sonra rical i devlet geliyor. Yönetimdeki sırasına ve gücüne göre, her birinin Boğaz'da vazlığı var. Bunlara da bugünkü karşılığı ile politikacılar ve üst bürokratlar diyebiliriz. Onlardan arta kalan kıyıları da, özel servet sahipleri yerleşmiş. Bugünkü bazı isimlerden, bu kesime ait ipuçları çıkarabilirsiniz: Şekerömer Yalı, Tırnakçılar Yalı, Yağlıkçılar Yalı gibi...

Bugünkü durumu ise 1950'lerden sonra Türkiye'de yaşanan büyük sosyal ve ekonomik değişimlerin yansıması olarak kabul edebiliriz. Yalılar hemen hemen tamamen el değiştirmiş. Padişahlık yok. Rical i devletini süksesli, bir nesle kalmadın erdi. Şimdi artık nasıl bir avuç yalı varsa, onların yepeni de sahipleri var.

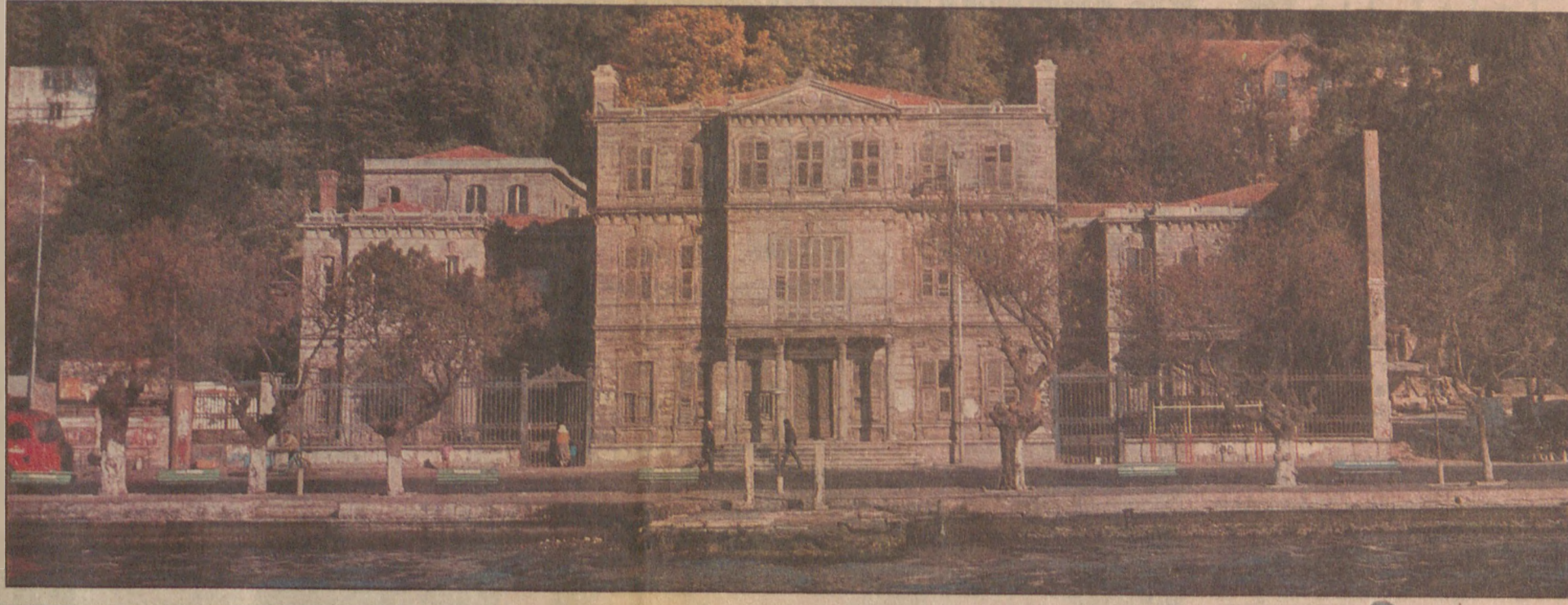
YAŞAYAN YALILAR

Röportaj: Tülay BİLGİNER - Fotoğraflar: Haluk ÖZÖZLÜ 9

Sarıyer'den Tarabya'ya tarihi yaşamak

Sefaretler zinciri

Osmanlı'nın son padişahları, koyulmuşlar işe; Sarıyer'den, ta Tarabya'ya kadar, dönemin elçilerine her biri güzellikler anıtı, zariflikler birikimi yalıları armağan etmişler. Bu yapılar yanmışlar, yıkılmışlar ama, yenilenecek onarılarak varlıklarını korumuşlar günümüze kadar...

LAMARTİNE YALISI

Kocataş Ailesi'ne ait olan bu nefis görkemli yalı, birkaç kez el değiştirmiş. Hatta bir dönemde, Sardinya Cumhuriyeti sefaretleri olarak da kullanılmış. İşte o dönemlerde, ünlü bir konuşu ağırlanmış yalı. Fransız devlet adamı ve şairi Lamartine. Bu yüzden de yalı, Fransız edebiyatına geçmiş... Şimdilerde suskun bir bekleyiş içinde...

1. KANAL

- 07.00 AÇILIŞ
- 07.01 GÜNAYDIN TÜRKİYE
- 09.00 KAPANIŞ
- 15.00 AÇILIŞ
- 15.01 ÖĞLEDEN SONRA
- 17.00 HABERLER
- 17.15 SAĞLIK KONULARI
- 17.30 HE-MAN
- 18.00 ÇALIŞANLAR İÇİN
- 18.40 BİR SOLİST (THM) "Seyit Ali"
- 19.00 PALMER KASABASI-6
- 20.00 HABERLER
- 20.45 HAVA DURUMU
- 21.00 KAYNANALAR-1
- 22.03 AYIN KONUSU
- 23.00 BUDDENBROOK AİLESİ-5
- 23.50 HABER DOSYASI
- 24.05 KAPANIŞ

2. KANAL

- 18.58 AÇILIŞ
- 19.00 HABERLER
- 19.10 MERHABA ÇOCUKLAR "Bizim Sınıf"
- 19.35 BİZİM SAZIMIZ BİZİM SÖZÜMÜZ
- 20.00 KLASİK MÜZİK
- 20.15 PAZARTESİ OYUNLARI "Bir daha deneyin"
- 21.00 AYRI DÜNYALAR-1
- 21.30 HABERLER
- 22.12 KAYIP İmparatorluklar-5
- 23.02 GÜNDEM
- 23.47 HABERLER
- 00.02 KAPANIŞ

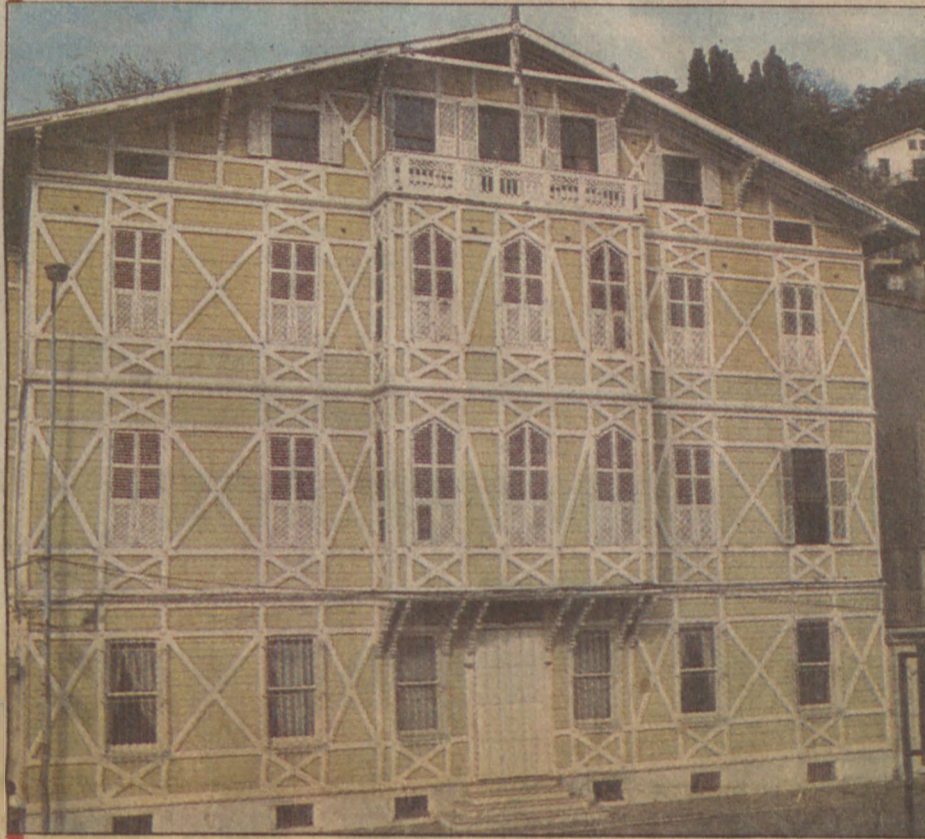
Radyodan SEÇMELER

TRT 1 05.00 Açılış Program ve Kısa Haberler, 06.00 Köye Haberler, 06.10 Günaydın, 07.40 Günün İçinden, 09.40 Arkası Yarın, 11.05 Okul Radyosu, 12.30 Türk Sanat Müziği Özel Programı, 13.00 Haberler, 15.05 Öğleden Sonra, 16.05 Okul Radyosu, 18.00 Çocuk Bahçesi, 21.00 Kısa Haberler, 21.30 Halk Müziği, 23.00 Haberler, 23.15 Gecenin İçinden, 01.00 Kapanış

TRT 2 07.00 Açılış ve Program, 07.30 Haberler, 09.15 Çocuk Bahçesi, 10.40 Tarihîten Sayfalar, 11.30 Ankara Radyosu Çoksesli Korusu, 13.00 Haberler, 14.30 Yabancı Dil Dersi, 16.20 Arkası Yarın, 17.50 Halk Müziği, 18.15 Türküler Geçidi, 19.00 Haberler ve Olayların İçinden, 22.30 Bir Roman / Bir Yazardan Hikâyeler, 23.00 Ünlü Eserler, 00.55 Program ve Kapanış

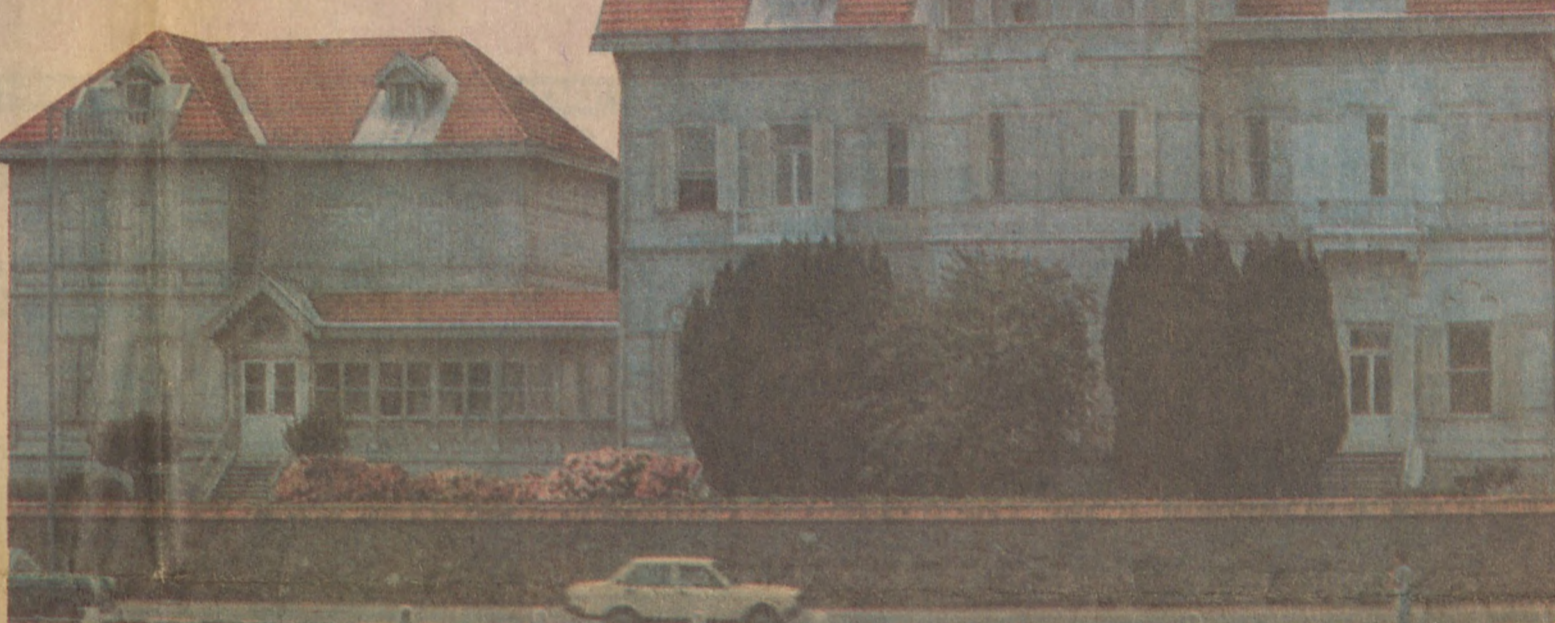
TRT 3 07.00 Açılış ve Program, 08.00 Sabah İçin Müzik, 09.00 Haberler, 10.00 Metronom 11.00 Öğleye Doğru, 13.30 Türküler Geçidi, 14.00 Konser Saati, 15.25 Solistler Geçidi, 17.00 Haberler, 17.15 Sızlar İçin, 18.00 Studio FM, 19.00 Haberler, 20.00 Müzik Demeli, 22.00 Haberler, 22.15 Çeşitli Solistler, 24.00 Gece ve Müzik, 01.00 Program ve Kapanış

TRT 4 09.00 Açılış, Program ve Haberler, 09.30 Türküler Geçidi, 10.05 Sabahın Getirdikleri, 11.35 Beraber ve Solo Türküler, 12.05 Müzik Bahçesi, 13.00 Solistler Geçidi, 14.00 Haberler, 14.15 Sazlarla Türk Sanat Müziği, 15.00 Sizin İçin Seçtiklerimiz, 16.05 Türküler ve Oyun Havaları, 16.30 İki Solistten Sarkılar, 17.05 Türküler Geçidi, 17.30 Karma Fasi, 18.00 Kapanış

ABDÜLHAMİT'İN ALMANLARA HEDİYESİ

Abdülhamit'in gençliğinde oturduğu bu yalı, bizzat kendisi tarafından Alman Hükümeti'ne bir dostluk nişanesi olarak hediye edilmişti. Bu yalının Abdülhamit için önemi, komşusu Zarifi ile sık sık buluşması ve mali konularında kendisinden dersler almasıydı. Tahta geçtikten sonra, bu ünlü tefeciden aldığı bilgilerle, yatırımlar yapmıştı Abdülhamit.

SADBERK HANIM MÜZESİ Önceleri bir Rum ailesine ait olan, sonradan Vehbi Koç'un alıp değerlendirdiği tarihi yalı, şimdi Sadberk Hanım Müzesi adını taşıyor. Bakımlı, görkemli ve hoş bir yalı burası. Türk kültürünün hizmetine verilen yalı dev bir çeyiz sandığı... İçinde her biri birer sanat eseri olan, Anadolu ve İstanbul kültürünün nakış nakış işlendiği çeyizler, gelin odaları, paha biçilmez eşyalar, tablolar, el yazmaları, kilimler ve neler neler var...

"SARIYER Börekçisi'nin önünde..." dedi Çelik Gülersoy... Sabahın erken saatlerinde buluşacağız. Bir Boğaz turu yapacağız. İstanbul'un güzelliklerine imzasını atan ustayla dolaşacağız. Batı yakasının yaşayan yalılarını... Öykülerini anlatacak bana...

Üşümüş sabahın, uykulu gri mavisine dalıyorum... Küçük Çamlıca neresi. Sarıyer neresi? Hele hele bu erken sabah trafiğinde... Hele hele, kopurumun üzerine dizilmiş otomobillerin mehteran adımılarıyla ilerleyişlerinde... Ve de hele hele bu iş saatlerinde... İki saat 15 dakikada gelebildim randevu mahalline... Çelik Gülersoy, bir süredir, İstanbul'un gürültüsünden kaçmış. Kilyos yolunda kendine asude bir yer bulmuş. Zekeriya Köyü mesken etmiş kendine... Sabahları, köyden gelir Turing'e... 20 dakikada ulaşmış Sarıyer Börek-

çisi'ne... Sabah gazetelerini almış eline, lacivert Mercedes'inin içinde... Beni beklemede, büyük hoşgörüsüyle... Biraz geçtim de...

BÜYÜKDERE YABANCI LARIN

"EVET hanım kızım... Buyurun gidelim, yaşayan yalıları ziyaretine..." dedi, gecikmemi söz konusu etmeyen nezaketleyle...

"Büyükdere sahil caddesine daldık... İşte bembeyaz bir yalı... Sanki görkemli kapıları açılacak ve içinden, bezazlara bürünmüş bir Rus kontesi çıkacak, küçük küçük adımlarıyla kapının önünde bekleyen kupa arabasına binecek..."

"Rus Sefareti'nin önünden geçiyoruz" diyor Çelik Gülersoy. Yalı 19. Yüzyıl başlarında yapılmış...

"O zamanlar" diyor Çelik Gülersoy, "Büyükdere Sem-

ti, elçiliklerin, yabancıların, azınlıkların yazlık semtiymiş. O yüzden de, birçok sefaretin yazlık kısmı da, ya Büyükdere'de, ya da Tarabya'da olmuştur..."

Rus sefaretini, hâlâ, bütün ihtişamıyla, Boğaz'ı seyrediyor. Onun hemen yanbaşında, Vehbi Koç'un rahmetli eşinin adına müze haline getirdiği Sadberk Hanım müze yalısı var... Müze, değerli eşyalar, tablolar, takılar, gelin odaları, işlemlerle dolu... Sanki yaşayan bir tarih...

Arabamız vavaşlıyor... Burası önce, bir Rum ailesine aitmiş. Sonra Vehbi Koç alıp değerlendirmiş... Yalının hemen yakınında, Kocataş Ailesi'ne ait bir başka yalı yükseliyor... Nefis bir yalı. Birkaç kez el değiştirdiğini, hatta bir ara, Sardunya Cumhuriyeti sefaret binası olduğunu anlatıyor Çelik Gülersoy. İşte o dö-

(Devam Sa.16. Sü.5'de)

Boğaziçi sohbeti

Çelik GÜLERSOY

Görkemli dönem...

YALLARIN en görkemli dönemi için hiç şüphe yok, Abdülaziz Devri'yi denilebilir.

Klasik Osmanlı'nın Boğaz'da 300 yıl kadar süren durgun ve sükunetli devrinde sonra, Boğaz'da ilk değişiklik, Tanzimat'la yaşandı. Bilindiği gibi Tanzimat, vatandaşlara, ama özellikle azınlıklara güvenlik getirmişti. El koymalara karşı mal güvenliği ve politik baskıya karşı, bazı özgürlükler...

Bunun sonucunda, Boğaz'da önce yapı tipleri değişmeye başladı. Çevreye ve tabiata açık bir mimari doğdu.

Eski, sandık gibi kapalı dış görünüm, yerini, biraz neşeli ve çevreye, tabiata açık bir anlayışa bıraktı. Panjur ve balkonlarla, tatlı renkler, Boğaz'da görülmeğe başladı.

ABDÜLAZİZ DEVRİNİN KEYFİ

Ama asıl keyifli dönem, Tanzimat'ın kıvanımı bulduğu Abdülaziz devrinde yaşandı. Toplu kayak gezileri, mehtap âlemleri, müzikli eğlenceler, bu 15-20 yıla mahsustur.

Vesveseli Abdülhamit, Boğaz eğlencelerinin de üstüne bir çizgi çekmiştir. Yalı sahipleri, onun devrinde ay ışığını balkondan seyretmekle ve cennet bahçelerinde manolya koklamakla yetinmek zorundaydılar.

"Abdülhamit'in sonu, bir anlama, yalıların da sonu oldu" dersem, biraz garipsenecek, ama gerçek de budur! Neden mi? Gayet basit bir ekonomik ve sosyolojik sebepten doğan bu durumu, yarın anlatacağım.

İSTANBUL KİTAPLIĞI Turing Otomobil Kurumu tarafından restore edilen Sultanahmet Soğukçeşme Sokağı'ndaki İstanbul kitaplığı'nın kapıları, daha açılış yapılmadan bu dizinin hazırlanış sırasında Hürriyet'e açıldı. Çelik Gülersoy'un dev koleksiyonundaki bilgiler, makaleler, anılar, romanlar ve ansiklopedilerin ışığı altında "Yaşayan Yalılar" dizisi belgesel bir nitelik kazandı...

Sefaretler zinciri

nemlerde, ünlü bir konuğu ağırlaması bu yalı.

LAMARTİNE'İN YAZI TATILI

KOCATAŞ'ların yalısının bugünkü hali sessizlik ve yalnızlık içinde... Oysa bir zamanlar, ünlü Fransız devlet adamı ve şairi **Lamartine**. 1837 yazında burada oturmuş. "Ünlü seyahatnamesinde **Lamartine**, bu yalıdan uzun uzun söz etmiştir" diyor **Çelik Gülersoy**... İşte Fransız edebiyatına geçen bir Boğaziçi yalısı, şimdilerde yaşlı gözlerini dikmiş denize... Yağlıboya tavan resimleri hâlâ bütün canlılığı ile duran yalıya, usta eller bir değse... İçine bir insan girse, mobilyalar düşense... Yeniden canlanacak, gençleşecek ve meydan okuyabilecek hasımlarına ya... Ah, bir el tarihi kilidini açsa...

Ve... Boğaz'ın görkemli yalılarından biri daha... İspanya sefaretî... Ne kırmızının yangını vurmuş pencerelelerine, ne de kastenyetin çığılığı... Soğuk renkli soylu, kibar bir bina... Mavi gri ve beyaz boyalı, son derece bakımlı.

O CANIM ESKİ...

İSPANYA sefaretini geçtikten sonra, Büyükdere çarşısına giriyoruz.

"Bak" diyor **Çelik Gülersoy**, "Çarşı içinde solda gördüğün gibi, denizi kapatan bütün yapılar, yalı vasfında. Çünkü suyun kenarında... Ama tarihe geçecek, kayda değer yalılar değil bunlar..."

Belli ki, özel sahiplerince korunmuşlar... Kimi biraz şekil değiştirmiş, kimi estetik

operasyonlardan geçmiş... Kimi stilini değiştirmiş, kimi olduğu gibi boyanıp, süslenmiş... Ya içleri? Kapalı kapılar ardında neler var acaba?... Yoksa, yeni sahipleri, eskiciye mi sattılar o canım eski eşyaları, kurtlandılar, demode oldular, iç karartırlar diye...

Kabartma duvar kağıtları mı yaptırıyorlar, işlemeli bağıdadı duvarlara... Çam işi, spor mobilyalar, İskandinav tipi koltuklar mı koydular salonlarına... Mermerli trnaklar aşığalara attılar, ceviz konsollar, antikacıda mı artırıldı? Yerler halıfleks mi kaplı, tavanlara, Japon fenerleri mi asıldı? Kimi otantik eşyalarla mı kaldı, kimi "moderen" dekorasyona mı uygulandı?... Ah, şu kapıların ipleri tek tek çekilebilse de, Boğaziçi'nin tarihi yalılarındaki yeni sahiplerinin çehresi bir belirlense...

BİR KORULUK KALMIŞ...

KİREÇBURNU'nda, beyaz küzerine, percereleri kırmızı kontürlü şirin bir yalı... Kartpostal gibi... Bir masal evi gibi... Ressam **Sabiha Bozcalı**'nın yalısı, burası... Hemen yanında İngiliz sefaretinin yeri. Bahçesi, çiçekleri ve bütün görkemiyle duruyor. Ama yalının kendisinin yerinde yeller esiyor şimdi... Küçük bir ev, adeta bir kulübe kalmış... Bir атаş oturmuş... Kapısı kapalı... Ancak temelleri kalmış yalının. Birinci Cihan Savaşı öncesinde yandığını anlatıyor **Çelik Gülersoy**... "Çok şükür, koruluğu yerinde duruyor" diyor sonra... "Şimdi yerinde çiçekler açan sefaretin hikâyesini anlatıyor:

"1828-1829 Rus Harbi dö-

nemleri, 2. Mahmut, Tarab-ya'da Kalender Kasrı'nda kabıyor. O sıralar İngiltere ile siyasi münasebetler kesik. Araya Yunan meseleleri girmiş çünkü. Rus Harbi başladığında, İngiltere, Osmanlı İmparatorluğu'na tekrar bir büyükelçi göndermiştir. Yeni elçi Sir Robert Gordon. 2. Mahmut'un huzuruna çıkıp itimat mektubunu ve armağanlarını sunar. Padişah bu dostluk gösterisine karşı elçiye He-kimbaşı Abdullah Molla'nın oturdugu yalıyı hediye eder. İngiliz Büyükelçisi de, yalya taşınup İngiliz bayrağını çeker. Ancak bu yalı da yanmıştır. Daha sonra Tarab-ya'daki bu gördüğünüz yerdeki yazlık İngiliz sefaret binası da, Mesrutiyet yıllarında yanmış ve yerine yenisi yapılmamıştır. Bu yer, o sefarethanenin kalıntılar-ıdır."

İngiliz sefarethanenin bahçesinin hemen yanında, Fransız sefarethanesi başlıyor. Kırmızı aşı boyalı bir yalı burası. Bu sıradaki bütün yalılar gibi burası da lebiderya değil... **Çelik Gülersoy**, yalının önceleri İstanbullu bir Rum ailesine ait olduğunu anlatıyor.

KAPISINA ASILAN, YALI SAHİBİ

"**İPSILANTİLER**in evi bu yalı. 2'nci Mahmut dönemindeki Mora İsyanı sırasında, Ipsilantiler'in Yunanlı asilere yardım ettikleri anlaşılınca, padişah, Ipsilanti'yi yalının kapısına astırdı. Yalıyı da, o zamanki Türk - Fransız ilişkilerinin sıkı fıkılığı nedeniyle, Bab-ı Âli nezdindeki Fransız Sefiri General Sebastiani'ye hediye etti. Fransızlar da aslan bir adamın evinde oturmak-ta bir mahsur görmediler. O yüzden, uzun müddet İstan-

bul'un zengin Rum aileleri, Fransızlarla ilişkilerini kesmişlerdi. Tabii, yaralara en iyi merhem, zamandır. Sonra, sefaret balolarının görkemi de, Rumlar için uzun müddet ihmal edilir şey değildir. Dayanamayıp, barıştılar. Ipsilanti de, gittiği ile kaldı. Ama ahi tutmuş olacak ki, 1910'larda, zamanın Fransız sefiri Bompard, konuklarıyla yemek yerken, mutfaktan çıkan yangınla, yalı tutuştu. Ama tabii, Fransız kültürü, kısa bir süre sonra, eskisinin aynısını, yeniden yaptı. İşte bugünkü bina, o zaman yapı-lan binadır."

Tarab-ya, sefaret yazlıkları semti ya... Arabamız, Fransız sefaretinin yanında, duvarı çinko kaplı bir yalıyı ve onun yanındaki geçiyor. Karşımıza bir başka yorgun yalı, bir başka sefaret binası... İtalyan sefaretî... 20'nci Yüzyıl'ın başlarında yapılmış Art Nouveau stilinin ilginç bir örneği... Tarab-ya Otel'i'nin hemen yan-başında bu yalı...

Boğaziçi yalılarının, Rume-li yakasındaki sefaretler zincirinde, Alman sefaret yalısına gelmeden önce, bir başka tarihi yalı çıkıyor karşımıza... Bakıyesi kalmış geriye... Meşhur İstanbullu Rum banker, Zari-fî'nin yalısı bu...

Zarifi'nin yalısı, zarif ol-maya zarıfmış ya. neler gelmiş başına...

BANKER ZARİFİ

ARABAMIZI yol kenarına çekiyoruz ve **Çelik Gülersoy**, Zarifi'yi anlatıyor:

"Zarifi, para operasyon-larıyla meşgul çok ünlü bir banker. Kredi veren bir tefeci... Abdülhamit'in komşusu olduğu için şehzadelik yıllarında mali konularda epey bilgi veren, danışman-lık yapan bir banker. Hatta derler ki, Abdülhamit'in

para konularında, mali iş-lerde epey ileri görüşlü yatırımlar yapmasının, kendi hesabını da çok iyi tutma-sının sebebi, Banker Zarifi ile olan komşuluğu ve konu-sularındır. Ondan ders almıştır... Zarifi Yalısı, 1950'li yıllarda, Villa Zarifi adıyla, gece kulübü ve lo-kanta oldu. Sonra, Boğazi-çi'nde arsalar pahallanınca, üzerinde sadece bir adet köşk bulunan bu arazinin, önemi daha fazla göze bat-maya başladı. Birkaç kez tutuşturulma teşebbüsünde bulunuldu. Yarısı yandı. O zamanki itfaie çok gayret-liydi. Zamanında yetişerek söndürdü. Gördüğümüz gibi, halen yıkık ve yarısı yanmış durumdadır."

Peki Zarifi ile Abdülhamit'in komşuluğu nereden geliyor. Onu da anlatıyor **Çelik Gülersoy**. Bu komşuluk, Tarab-ya'daki sefaretler zincirinin son halkası olan Alman Sefareti Yalısı'na. **Zarifi Yalısı**'ndan hemen sonra gelince orta-ya çıkıyor:

"Alman sefaretî olan bu bina, Abdülhamit'in gençliğinde kullandığı Boğaziçi yalılarından bir tanesi. 1882 yılında, yani Abdülhamit tahta geçip padişah olduk-tan sonra ilk yıllarını geçirdiği bu güzel mülkünü, Alman Hükümeti'ne bir dost-luk nişanesi olarak hediye etmiş. O zaman, İstanbul'daki Alman Büyükelçisi Radowitz. Yalının koruluğunda, Türkiye'de ölen Alman ünlülerinin ve askerlerinin mezarları vardır."

Arabamız, Alman sefaretini geçince, karşımıza bir başka görkemli yalı çıkıyor... Onarımda... Polisler ve bekçiler do-laşıyor. Yalı, Cumhuriyetbaşlan-ğı yazlığı olarak hazırlanıyor.

—YARIN:—

GELİN KIZLAR GİBİ

1. KANAL

- 15.01 ÖĞLEDEN SONRA
17.00 HABERLER
17.15 O'NU GÖRMEK
17.33 GENÇLİK KOROSU
18.23 HANIMLAR İÇİN
19.45 ŞİİRLERLE ATATÜRK
20.00 HABERLER
20.50 ATA'YI ANMAK
21.20 ATATÜRK VE SANAT
21.55 ATATÜRK'ÜN SEVDİĞİ ŞARKILAR
22.30 ATATÜRK EVLERİ
22.57 HABER DOSYASI

2. KANAL

- 18.58 AÇILIŞ
19.00 HABERLER
19.10 MERHABA
19.35 ATATÜRK'ÜN SEVDİĞİ TÜRKÜLER
20.00 GENÇLİK KOROSU
20.15 FİLM
21.00 SOHBET
21.30 HABERLER
22.12 KLASİK KONSER
23.32 HABERLER

Radyodan SEÇMELER

TRT 1 05.00 Açılış, 06.00 Koye Haberler, 06.10 Günaydın, 09.40 Ata'nın Son Yolculuğu, 11.05 Atatürk'ün Sevdiği Türküler, 13.00 Haberler, 15.05 Atatürk için Bestelenenler, 17.05 Atatürk ve Kadın Hakları, 21.00 Haberler, 21.30 Atatürk'ün Sevdiği Şarkı ve Türküler, 23.00 Haberler, 01.00 Kapanış, 01.05-05.00 Gece Yayını.

TRT 2 ATATÜRK'Ü ANMA GÜNÜ ÖZEL YAYIN (TRT-1 E BAĞLI ORTAK YAYIN)

TRT 3 07.00 Açılış, 07.30-12.00 R-1 ile Ortak Yayın, 12.00 Haberler, 13.00 Halk Müziği 14.00 Konser, 17.00 Haberler, 19.35 Koro, 20.00 Konser, 22.15 Hafif Müzik, 22.30 Türk Sanat Müziği, 23.00 Konser, 00.30 Hafif Müzik, 01.00 Program ve Kapanış.

TRT 4 ATATÜRK'Ü ANMA GÜNÜ ÖZEL YAYIN (TRT-1 E BAĞLI ORTAK YAYIN)

YAŞAYAN YALILAR

Röportaj: Tülay BİLGİNER - Fotoğraflar: Haluk ÖZÖZLÜ 10

Boğaz'ın iki yalısı, Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık yazlığı olarak hazırlanıyor

Gelinlik kızlar gibi...

KOCA yalının balkonunda, sıra sıra koruma polisleri, bekçiler. Çekiç sesleri, boyalar, karınca gibi kaynayan işçiler, ustalar... Önünden geçen yolla, lebideryahını kaybeden tarihin ünlü yalılarından biri burası. Gelinlik kızları gibi hazırlanıyor, tamirat yapıyor. İç mimarisi gözden geçiriliyor, eşvaları yenileniyor. 60'lı yıllara kadar adına "Sörlerin (rahibel) Yazlığı" denilen ünlü tarihi yalı, Cumhurbaşkanlığı Kenan Evren'e ve onu izleyecek başkanlara yazlık konut olarak hazırlanıyor. Florya'daki köşkler, buraya taşınacak kendileri... Osmanlı'nın bir dönemindeki gibi Boğaz'a geçecek devlet başkanının yazlık meskeni.

Çelik Gülersoy, "Sörlerin Yazlığı'nın öyküsünü anlatıyor:

"Yalı son sahibi, Fransız Kız Okulu'na hibe etmişti. Ve ilginçtir, okulun müdiresi adına, yani başrahibe adına şahsen yapılmıştı tapu tescili... Ondan önceki sahibi, Alman Sefareti'nin komşuluğu nedeniyle de anlaşılacak, önemli bir Alman işadamydı..."

OSMANLI'YA SİLAH

MEGER onarımı bitince gelecek sezona Cumhurbaşkanlığı'nın sayfiyesi olacak yalı,

● Yazlık ikametgâh olarak Florya Köşkü'nün yerini alacak olan yalı, Osmanlı döneminde silah komisyonculuğu yapan Alman işadımı Huber'e aitmiş. Yalı daha sonra Hıdiv İsmail Paşa'nın torunu Prenses Kadriye'ye geçmiş, o da İstanbul Boğaz'ının sertçe iklimine uyum sağlamayınca, Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi'ne hibe etmiş...

Osmanlı'nın silahının kaynağı olmuş yıllarca, Osmanlı İmparatorluğu'na silah satmış olan meşhur Alman Krupp firmasının silah fabrikalarının Türkiye'ye kurduğu için de sefarette komşu bu yalıyı almış. Görkemli bir bina. Yanında bir de "hizmetkârlar binası" var...

Çelik Gülersoy, anlatıyor Herr Huber'i:

"Herr Huber, çok çiçek sever bir zatmış. Doğa hayranıymış. Yeşillige meraklıymış. Yalının korusundaki bütün ağaçları, kendi eliyle sularmış. Ölünce burada hiç

vârisi kalmamış. Hukukçu ve iktisatçı olan, İttihat ve Terakki erkânından, Şirket-i Hayriye'nin başı Necmettin Molla, Almanya'ya gidip yalıyı oradaki mirasçılardan çok ucuza kapamış. Sonra da Hıdiv İsmail Paşa'nın torunlarından Prenses Kadriye'ye satmış. Ne var ki, Boğaz iklimi, sıcak iklime alışmış olan Prenses Kadriye'ye sert gelmiş. Bu yüzden de yalıda uzun müddet oturamamış. İşte o zaman Notre Dame de Sion'a hibe etmiş... Ondan sonra da 1973'te bir inşaat şirketi satın almış yalıyı."

(Devamı Sa.23, Sü.1'de)

RAHİBELERDEN EVREN'E Yah, bir zamanlar Osmanlı'ya silah satan Herr Huber'e aitmiş. Daha sonra Şirket-i Hayriye'nin başı Necmettin Molla'ya, ondan da Prenses Kadriye'ye geçmiş. Prenses'e Boğaz'ın havası dokununca, yalıyı rahibelere hediye etmiş. Şimdi de Kenan Evren'e yazlık konut olarak hazırlanıyor...

Boğaziçi sohbeti Çelik GÜLERSOY

Yalıların ölümü

DÜNKÜ sohbetimizde, Abdülhamit'in sonuyla birlikte, yalıların da sonunun geldiğini söylemiş ve bunun gayet basit bir ekonomik ve sosyal nedene bağlı olduğuna işaret etmişim. Neden?

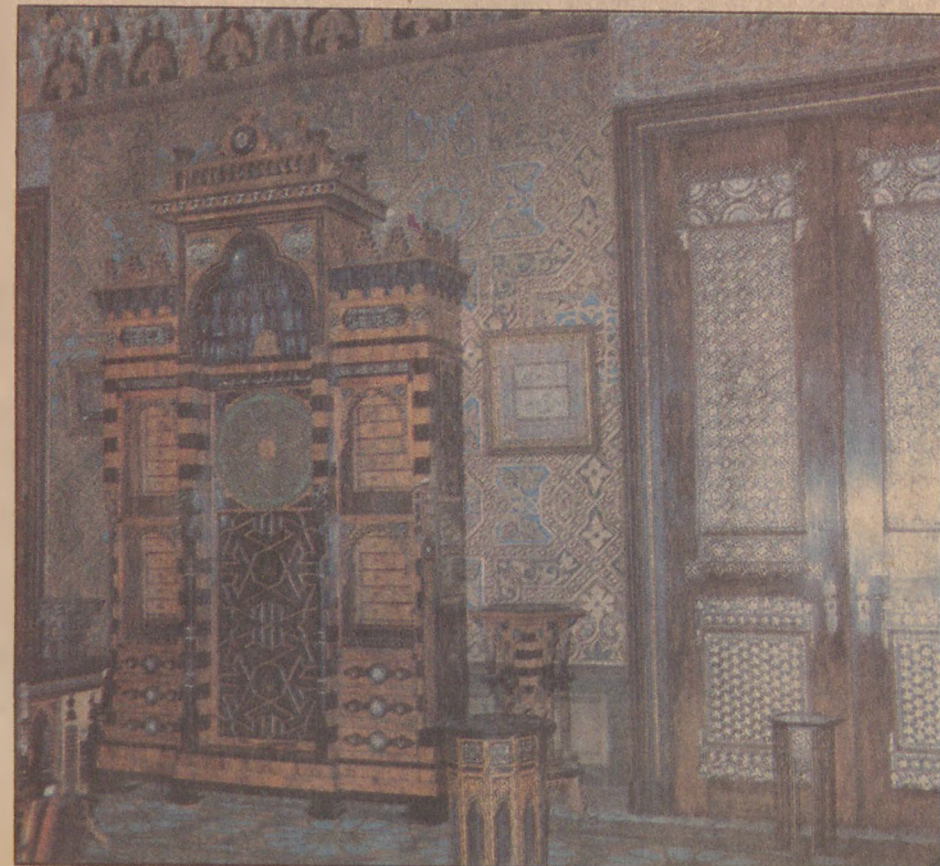
Abdülhamit'le beraber, " padişahların adam ve aile zengin etme" devri bitmiş oluyordu da ondan. Meşrutiyet Devri, zorunlu olarak "İhsan-ı Şâhâne" geleneğini kaldırmıştı.

Bu konuda ilginç bir örnek vereyim: Abdülmecit, Boğaz'da vapur şirketini kurarken, kendisi hissedar olmuş, kızına da, iskeleleri işletme hakkını vermiş. Vapur bir yere vanaşınca, Hanım Sultan a, trink, ücret ödeniyor. Kandilli'de bugün mevcut olmayan büyük sahil sarayı da, bu altın oluktan akan suyla besleniyor. Sultan Hamit, babasının kurduğu ve kız kardeşinin yararlandığı bu çarık dokunmamış. Ama Meşrutiyetçiler gelip oturunca, daha modern bir devlet mekanizması kurarken, bunu da kaldırmışlar. Ne olmuş? Hanım Sultan'ın oğlu, yalıyı sökmüş.

Boylece 20'nci Yüzyıl'ın başı, büyük yalıların sonu devrini açmış oldu. Ama bu kadarla kalmayacaktı tabii... İkinci darbe de geliyordu. Dilerseniz, yalıları indirilen ikinci darbenin adını da, yarınki sohbetimizde koyalım.

ÖZAL'A HAZIRLANIYOR Sayit Halim Paşa Yalı, kumarhane olarak da işletmeye açılmıştı. Bayan Özal'ın pek sevdiği bu yalı, Başbakanlık yazlık konutu olarak hazırlanacak. Seçimlerde Özal'ın yeniden kazanması halinde, gelecek yaz Sayit Halim Paşa Yalı'na yerleşecek Özal Ailesi. Yabancı konukları burada ağırlayacaklar. Ya Başbakanlık el değiştirirse? O zaman bakalım yalının yeni sahibi kim olacak?

ÜNLÜ SEDEFLER Geometrik karakterli arabesk uslubunun çok değerli sanat çabışmalarını yansıtan Sayit Halim Paşa Yalı'ndaki bu kabul salonundaki sedef kakmalı kapılar, işlemeli duvarlar altın yıldızlı desenlere uygun, sedef kakmalı mobilyalar, dünyaca ünlü. Paha biçilmez bir güzellik olarak sanat tarihine geçmiş olan bu yalının bu kabul salonunda kimbilir hangi devlet adamlarıyla, hangi ilişkiler yaşanacak?

Gelinlik kızlar gibi

Yalının az ötesinde, Kalender Ordu Evi, Kalender'in sahildeki tarihi binası, Üçüncü elim döneminden kalma, eşsiz Kalender Köşkü. Bir dışah mülkü kısacası... İlk klinin Üçüncü Selim tarafından yapıldığını anlatıyor Göleryoy. "Ama şimdiki bu Batı tipindeki neo-klasik üsluplu bina gösteriyor ki, belki de Abdülaziz 'öneminde yenilenmiş" diyor...

SANCAK-I ŞERİF

BURASI da Cumhurbaşkanına ait... Konuk kabul köşkü olarak kullanılıyor. Çok iyi bir onarım görmüş, tarihinin ünlü binası. 2'nci Mahmut, Rus Harbi sırasında, İstanbul şehri dışına çıkmış "Sancak-ı Şerif" olarak da karargâhını önce Rami Çiftliği'ne kurmuştu... Ancak harbin sonlarına doğru, karargâhını Rami'den, Tarabya'ya nakletmiş, "Sancak-ı Şerif"i, büyük bir merasimle, Kalender Kasrı'na koydurmuş, kendisi de, evvelce bir Rum beyine ait olan, sonra Hazine'ye geçen, uzun süre Tarabya Kasrı olarak adı geçen sarı boyalı bir yalıya geçmiş, mabeyin mensupları da, civar "sahilhane"lere, yani yalılara yerleşmişlerdi. Kısacası, Tarabya, 2'nci Mahmut döneminde, hanedanın kalbi olup çıkmış... Hatta o kadar ki, hassa kuvvetleri bile, civarda çadırlara bölünüp yerleşmiş... Gene o devirlerde, yalılarla yetinmeyen 2'nci Mahmut, Boğaziçi'nin ilk büyük sarayı olarak eski Çırağan Sarayı'nı Çırağan mevkiinde inşa ettirmişti... Boğaziçi bir saltanat yaşıyordu çünkü...

ECZACIBAŞI YALISI

YENİKÖY sahillerine geliyoruz... Yaşayan yalıların tipik örneklerinden biri. Halen Eczacıbaşı Ailesi'ne ait, 20'nci Yüzyıl'ın başlarında, Amerikan Büyükelçiliği'nin yazlığı olarak kullanılmış olan tarihi yalı karşımızda...

"Daha sonra" diyor Çelik Göleryoy, "1930'lu ve 40'lı yıllarda Mobil Oil şirketinin Türkiye'deki Umum Müdürü Mister Walker'ın mülkiyetine geçmiş... Nejat Eczacıbaşı, 60'lı yıllarda yalıyı aldı... O zaman bir seramik müzesi yapacağını söylemişti. Ancak bu fikir, henüz gerçekleşmedi..."

Eczacıbaşı'ların yalısının hemen yanındaki yalı, uzun yıllar Sarıyer Adliyesi olarak kullanılmıştı... Beyaz ve bakımlı bir yalı... Boğaz'ın yabancı zenginlerinden birine aitmiş önce... Bir ara Polonya Sefareti yazlığı olarak kullanılmış. 40'li ve 50'li yıllarda Adliye olarak kullanılırken, yanmış. Sonra satılmış. Sökülüp aslına uygun olarak yeniden yapılmış... Bakiyesinin üstüne ve arkasına, bugünkü gördüğümüz "Art Nouveau" stilinde yalı inşa edilmiş...

BAŞBAKANLIK KONUTU

YOLUMUZA devam ediyoruz, bakımlı, güzel boyanmış bir yalıdan sonra, meşhur Sadrazam Mısırlı Sait Halim Paşa'nın sahil sarayının önüne geliyoruz. Carlton Oteli'nin eki olarak da kullanılan bu tarihi yapı, Birinci Cihan Harbi sırasında, siyasi temaslara perdelemiş çok önemli bir yapı...

"İçerisindeki belirgin süsleme özellikleri Arabesk'tir. Yani sahibinin aslen Mi-

sırlı olması dolayısıyla, Sait Halim Paşa Yalısı'ndaki iç süslemeler Arabesk üslubundadır. Sedef işleri, kalem işleri, renkli oymalar hep Mısır ve Arabesk üslubu. Ama bugünkü anlamda kastedilen yozlaşmış Arabesk değil. O kelimeyi çok yanlış kullanıyorlar. Arabesk aslında mızırız bir yoz müziğin veyahut da saçma sapan dekorların adı değil, sanat tarihinde soylu bir üslubun adı. Geometrik karakterli, bir süsleme sanatı" diyor Çelik Göleryoy.

Bir zamanlar, uluslararası bir kumarhane olarak turistlerin hizmetindeydi Sait Halim Paşa Yalısı. Şimdi ise uzun süredir Kültür Bakanlığı tarafından onarılıyor ve Başbakanlık Konutu olarak hazırlanıyor.

ENVER PAŞA NIN SÜRPRİZİ

KAVALALI sülalesinden gelen Sadrazam Sait Halim Paşa'nın bu sahil sarayı kişiliğindeki yalısı, 1890 yapımı.

"Bana, yazar Abdülhak Şinasi Hisar, ölmeden önce anlatmıştı" diyor Çelik Göleryoy. "1. Cihan Harbi'ne girmemize neden olan anlaşma, Talat Paşa ve Enver Paşa tarafından, Sadrazam Sait Halim Paşa ve kabinenin diğer üyelerinden gizli olarak Almanlar'la imzalanmış. O sıralarda, Sait Halim Paşa grip olmuş, hasta yatağında yatarmış. Yukarı yoldan atla gelen Enver Paşa, Sadrazama bu gizli mütabakatı haber veriyor. 'Bir oğlun oldu Paşa... Harbe giriyoruz...' diyor.

Tabii, haber Sadrazam için çok büyük bir sürpriz oluyor."

Bir sadrazam yalısı, bir başbakan emrine veriliyor şimdilerde. Kimbilir, bu kez hangi anlaşmalara sahne olacak bu tarihi yalı, diplomatik ve bilhassa ekonomik ilişkilerde...

YARIN: AŞK-I MEMNU

11 Kasım
Çarşamba

1. KANAL

07.00 AÇILIŞ
07.01 GÜNAYDIN TÜRKİYE
09.00 KAPANIŞ
15.00 AÇILIŞ
15.01 ÖĞLEDEN SONRA
17.00 HABERLER
17.15 NE NEDİR NASILDIR?
17.30 YUGOSLAVYA
İNGİLTERE FUTBOL
KARŞILAŞMASI
(Naklen)
19.15 ALTIN KIZLAR
20.00 HABERLER
20.45 HAVA DURUMU
21.00 TELE-ŞOV
22.00 KUZEY İRLANDA
TÜRKİYE FUTBOL
KARŞILAŞMASI
23.55 HABER DOSYASI
00.10 KAPANIŞ

2. KANAL

18.58 AÇILIŞ
19.00 HABERLER
19.10 MERHABA
ÇOCUKLAR
19.35 DÜNDEN BUGÜNE
MUSİKİMİZ
20.00 MEDENİYET-6
"İsyan ve Yayılma"
20.40 PERİHAN ABLA
"Sünnet"
21.30 HABERLER
22.12 DÜNYA
SİNEMALARINDAN
"Aile Toplantısı"
23.52 HABERLER
00.07 KAPANIŞ

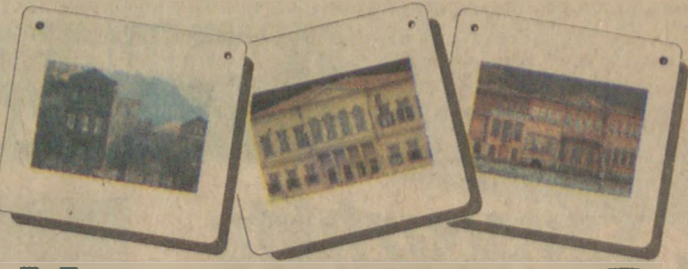
Radyodan
SEÇMELER

TRT 1 05.00 Açılış, Program ve
Kısa Haberler, 05.30 So-
sistlerden Birer Sarı, 06.10
Günaydın, 07.30 Haberler, 07.40 Günün
İçinden, 09.40 Arkası Yarın, 11.05 Okul
Radyosu, 13.00 Haberler, 15.05 Öğleden
sonra, 16.05 Okul Radyosu, 18.00 Çocuk
Kası, 18.50 Hafif Müzik ve Reklamlar,
0 Haberler, 23.15 Gecenin İçinden,
0 Kapanış, 01.05-05.00 Gece Yayını

TRT 2 07.00 Açılış ve Program,
07.30 Haberler, 08.30 Sabah
Konseri, 09.15 Çocuk Bah-
esi, 10.20 Türküler Geçidi, 11.45 Hafif
Müzik, 13.00 Haberler, 14.30 Yabancı Dil
Dersi, 16.20 Arkası Yarın, 18.00 Yurttan
Sesler Kadınlar Topuluğu, 19.00 Haber-
ler, 20.00 Beraber ve Solo Şarkılar, 21.30
Hafif Müzik, 22.30 Bir Roman/Bir Yazar-
dan Hikayeler, 23.55 Müziği Yaşatanlar,
00.55 Program ve Kapanış

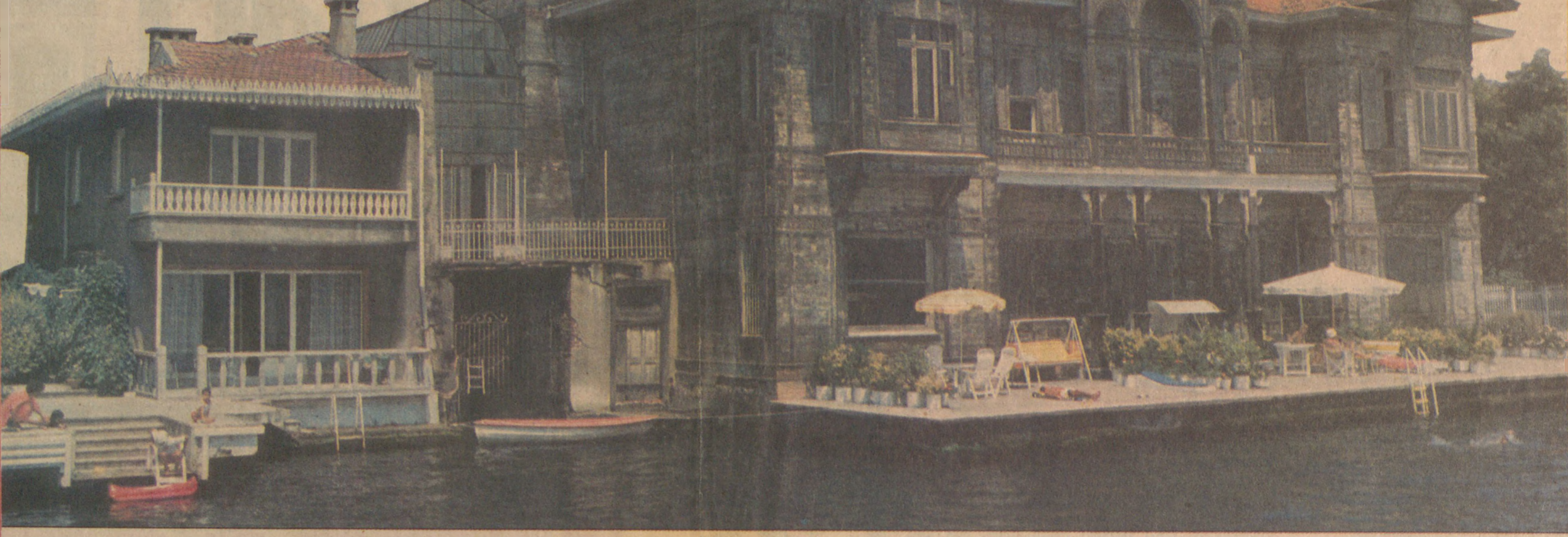
TRT 3 07.00 Açılış ve Program,
08.00 Sabah, İçin Müzik,
09.00 Haberler, 10.00 Tem-
po, 11.00 Öğleye Doğru, 12.00 Haberler,
13.00 Erkekler Topuluğu (TSM), 14.00
Konser Saati, 15.55 İki Solistten Türküler,
16.30 Caz Duyuşu, 17.00 Haberler, 18.00
Stüdyo FM, 19.00 Haberler, 20.00 Her
Hafta Sizlerle, 22.00 Haberler, 22.15 Ge-
cenin Getirdikleri, 23.00 Bir Konser

TRT 4 09.00 Açılış, Program ve Ha-
berler, 09.30 Türküler Ge-
çidi, 10.05 Sabahın Getirdik-
leri, 11.05 Solo, 11.35 Beraber ve Solo
Türküler, 12.05 Müzik Bahçesi, 13.00 So-
sistler Geçidi, 14.00 Haberler, 14.15 Saz-
larla Türk Sanat Müziği, 15.00 Sızın İçin
Sactıklarımız, 16.05 Türküler ve Oyun Ha-
vaları, 16.30 İki Solist, 17.05 Türküler Ge-
çidi, 17.30 Karma Fasil, 18.00 Kapanış

YAŞAYAN YALILAR

Röportaj: Tülay BİLGİNER - Fotoğraflar: Haluk ÖZÖZLÜ

...VE
AŞK-I MEMNU

İşte televizyon ekranlarından tanıdığımız tarihi bir yalı. İstinye'deki bu yalı, televizyonun en beğenilen dizilerinden Aşk-ı Memnu'nun (yanda) çekildiği doğal plato. Yalı 20'nci yüzyılın ilk başlarında yapılmış. Yaşayan yalıların en ünlülerinden olan Ahmet Afif Paşa Yalısı, şimdilerde restorasyon geçiriyor. Bir zamanlar televizyon kameralarının görüntülediği yalının damında, arı gibi çalışan işçiler var.

Bazı yeni sahiplerin, ne geçmişten, ne de o ilahi olaylardan haberleri var...

PRENS BURHANETTİN EFENDİ

Bir zamanlar piyano sesleri yükselirmiş Prens Burhanettin Efendi Yalısı'ndan, Abdülhamit'in en sevdiği oğlumuş Prens Burhanettin Efendi. Çok iyi yetişmiş bir delikanlıymış. Babasının düşüşünden sonra, Prens Amerika'ya yerleşmiş, orada evlenip orada ölmüş. Şimdi yalı, Erbilgin Ailesi'nin mülkiyetinde.

Binbir hikâye

CARLTON Otel'i'nin yanındaki yalının duvarlarına, kalesar dayanmış. Bal- yoz sesleri duyuluyor. Bir pen- cere açık. Kavunçü Mahmut- paşa işi lakost giymiş bir amele, bir türkü tutturmuş. "Penceresi cam cama Mu- allim." Kapının önüne bir kamyon dayanıyor. İnşaat malzemeleri boğalıyor bah- çeye. Pencereden yükselen tür- küye bir başka amele de ka- tılıyor. "Penceresi cam cama Muallim." İyi ki şimdilerde bu yalıda yaşamıyor yalının sahibi Prens Burhanettin Efendi... Bir lahmacı kok-

İşte bir yalı, onarıyor. Bir zamanlar Abdül- hamit'in sevgili oğlu Prens Burhanettin Efen- di'nin parmaklarından dökülen piyano nağ- meleri yükselirmiş pencerelerinde... Şimdi ise testere, keser sesleri geliyor... Biraz ötede Ah- met Afif Paşa Yalısı, Aşk - ı Memnu dizisinin TV için çevrildiği yalı. Bihter, yani Müjde Ar görkemli merdivenlerden arzi endam ediyor...

su sarmış ki taşıdığı... Bir soğan piyazı havası... Onarım gören ve şu anda Erbilgin Ailesi'nin mülkiye- tine geçen bu tarihi yalı, özenle yasadılmaya çalışılıyor. Belli ki, yakında bütün görkemiyle kapılarını açacak Abdülha-

mit' in en sevdiği oğlu Prens Burhanettin Efendi'nin ya- lısı... Burhanettin Efendi, fevkalade iyi yetişmiş bir genç. Devrinde dilere destan bir de- likanlı. Abdülhamit, bu oğ- lunu o kadar sevmiş ki, Çe- lik Gülersoy'un anlatığına

göre, cuma selamına gider- ken, faytonda karşısına, ya im- paratorluğun seraskerini oturturmuş, ya da Prens Burhanettin Efendi'yi... Bu kadar itibar görmüş baba- sının nezdinde.

Devri zamanında, yalının pencerelerinden Prens Burha- nettin Efendi'nin, zarif par- maklarıyla çaldığı piyano nağ- meleri duyulur, nice genç kızın, genç kadının, sultanlardan ca- riyelere, pek çok cinsi latifin yüreği, Prens için hoplarmış. Prens Burhanettin Efendi, iki dil bilir çok kültürlü bir gençmiş. Abdülhamit'in dişi-

sünden sonra, Amerika'ya gi- dip orada bir Amerikalıyla ev- lenmiş ve yerleşmiş. Bir daha da dönmemiş.

Devri zamanında, yalının pencerelerinden Prens Burha- nettin Efendi'nin, zarif par- maklarıyla çaldığı piyano nağ- meleri duyulur, nice genç kızın, genç kadının, sultanlardan ca- riyelere, pek çok cinsi latifin yüreği, Prens için hoplarmış. Prens Burhanettin Efendi, iki dil bilir çok kültürlü bir gençmiş. Abdülhamit'in dişi-

"Kara tarafından pek görünmezdi bu yalı" diyor Çelik Gülersoy. "Galiba bahçe duvarını biraz yıktılar. Ama iyi yapmadılar. Çünkü trafik gürültüsünü daha fazla alacak." Bir zamanlar piyano sesleri yükselen, şimdilerde bir onarım dönemi yaşarken, tür-

Devri zamanında, yalının pencerelerinden Prens Burha- nettin Efendi'nin, zarif par- maklarıyla çaldığı piyano nağ- meleri duyulur, nice genç kızın, genç kadının, sultanlardan ca- riyelere, pek çok cinsi latifin yüreği, Prens için hoplarmış. Prens Burhanettin Efendi, iki dil bilir çok kültürlü bir gençmiş. Abdülhamit'in dişi-

Devri zamanında, yalının pencerelerinden Prens Burha- nettin Efendi'nin, zarif par- maklarıyla çaldığı piyano nağ- meleri duyulur, nice genç kızın, genç kadının, sultanlardan ca- riyelere, pek çok cinsi latifin yüreği, Prens için hoplarmış. Prens Burhanettin Efendi, iki dil bilir çok kültürlü bir gençmiş. Abdülhamit'in dişi-

Devri zamanında, yalının pencerelerinden Prens Burha- nettin Efendi'nin, zarif par- maklarıyla çaldığı piyano nağ- meleri duyulur, nice genç kızın, genç kadının, sultanlardan ca- riyelere, pek çok cinsi latifin yüreği, Prens için hoplarmış. Prens Burhanettin Efendi, iki dil bilir çok kültürlü bir gençmiş. Abdülhamit'in dişi-

Devri zamanında, yalının pencerelerinden Prens Burha- nettin Efendi'nin, zarif par- maklarıyla çaldığı piyano nağ- meleri duyulur, nice genç kızın, genç kadının, sultanlardan ca- riyelere, pek çok cinsi latifin yüreği, Prens için hoplarmış. Prens Burhanettin Efendi, iki dil bilir çok kültürlü bir gençmiş. Abdülhamit'in dişi-

Devri zamanında, yalının pencerelerinden Prens Burha- nettin Efendi'nin, zarif par- maklarıyla çaldığı piyano nağ- meleri duyulur, nice genç kızın, genç kadının, sultanlardan ca- riyelere, pek çok cinsi latifin yüreği, Prens için hoplarmış. Prens Burhanettin Efendi, iki dil bilir çok kültürlü bir gençmiş. Abdülhamit'in dişi-

Devri zamanında, yalının pencerelerinden Prens Burha- nettin Efendi'nin, zarif par- maklarıyla çaldığı piyano nağ- meleri duyulur, nice genç kızın, genç kadının, sultanlardan ca- riyelere, pek çok cinsi latifin yüreği, Prens için hoplarmış. Prens Burhanettin Efendi, iki dil bilir çok kültürlü bir gençmiş. Abdülhamit'in dişi-

Devri zamanında, yalının pencerelerinden Prens Burha- nettin Efendi'nin, zarif par- maklarıyla çaldığı piyano nağ- meleri duyulur, nice genç kızın, genç kadının, sultanlardan ca- riyelere, pek çok cinsi latifin yüreği, Prens için hoplarmış. Prens Burhanettin Efendi, iki dil bilir çok kültürlü bir gençmiş. Abdülhamit'in dişi-

Devri zamanında, yalının pencerelerinden Prens Burha- nettin Efendi'nin, zarif par- maklarıyla çaldığı piyano nağ- meleri duyulur, nice genç kızın, genç kadının, sultanlardan ca- riyelere, pek çok cinsi latifin yüreği, Prens için hoplarmış. Prens Burhanettin Efendi, iki dil bilir çok kültürlü bir gençmiş. Abdülhamit'in dişi-

Devri zamanında, yalının pencerelerinden Prens Burha- nettin Efendi'nin, zarif par- maklarıyla çaldığı piyano nağ- meleri duyulur, nice genç kızın, genç kadının, sultanlardan ca- riyelere, pek çok cinsi latifin yüreği, Prens için hoplarmış. Prens Burhanettin Efendi, iki dil bilir çok kültürlü bir gençmiş. Abdülhamit'in dişi-

Devri zamanında, yalının pencerelerinden Prens Burha- nettin Efendi'nin, zarif par- maklarıyla çaldığı piyano nağ- meleri duyulur, nice genç kızın, genç kadının, sultanlardan ca- riyelere, pek çok cinsi latifin yüreği, Prens için hoplarmış. Prens Burhanettin Efendi, iki dil bilir çok kültürlü bir gençmiş. Abdülhamit'in dişi-

Devri zamanında, yalının pencerelerinden Prens Burha- nettin Efendi'nin, zarif par- maklarıyla çaldığı piyano nağ- meleri duyulur, nice genç kızın, genç kadının, sultanlardan ca- riyelere, pek çok cinsi latifin yüreği, Prens için hoplarmış. Prens Burhanettin Efendi, iki dil bilir çok kültürlü bir gençmiş. Abdülhamit'in dişi-

Devri zamanında, yalının pencerelerinden Prens Burha- nettin Efendi'nin, zarif par- maklarıyla çaldığı piyano nağ- meleri duyulur, nice genç kızın, genç kadının, sultanlardan ca- riyelere, pek çok cinsi latifin yüreği, Prens için hoplarmış. Prens Burhanettin Efendi, iki dil bilir çok kültürlü bir gençmiş. Abdülhamit'in dişi-

Boğaziçi
sohbeti

Çelik GÜLETSOY

Başkent
değişince

DÜN sözünü ettiğim, yalı- lara ikinci darbe, tabii İst- anbul'un başkentliğini kay- betmesiyle geldi. İş trafiği An- kara'ya yöneldi. Elçilikler İst- anbul'dan taşındı. Ankara'da kendilerine yeni binalar yapınc- a, buradakileri ihmal ettiler. Cumhuriyet'in başlarında, özel sektörümüz de olmadığı için Boğaziçi, ekonomik ve sosyal olarak çoktu. Nüfus zaten az. Boğaz'dan başka, bu azlık nü- fusa bir de dört yeni sayfiye eklenmiş: Çamlıca, Adalar, Yeşilköy ve Atatürk dönemin- de de Florya. O yüzden, 1930'lu yıllarda Boğaziçi, çök- müş durumdadır. O kadar ki, Şirket - i Hayriye, vapurlarına müşteri bulabilmek için bir dizi teşvik tedbirleri getirir. Bir dergi çıkarır, yazlığa gidecek- lerin eşyalarını bedava taşır, bunlar yetmez. Canlı Balık Restoranı'na müşteri çekebil- mek için yol boyunca vapura, Macar kızlarından Çigan or- kestrası koyar. 1950'den sonra açılan yeni dönemi yazmamız lüzum yok, herkes biliyor. Ama asil değişiklik, 1980'den sonra oldu. "İstanbul'un uluslararası piyasada arzi endam etmeye başladığı" bu yeni dönemde, Boğaziçi, ta- rihinin, (en parlak diyemeye- ceğim ama), "en pahalı dev- rine" girmiş bulunuyor.

RECAİZEDE EKREM YALISI

Bu tabii rengi küçük yalıya Rezaizade Ekrem Bey, tam 600 altın vererek satın almış. İlk hürriyetçilerin toplandığı bu tarihi yalı, sonradan Abdülhamit'e yapılan bir jurnal üzerine, Rezaizade Ekrem'den Gidiş Müdürü Hacı Mahmut Efendi'ye geçmiş... Şimdiki sahipleri, yalıyı restorasyondan geçirdiler. İstinye İskeleyi'nde kuytularda kalan yalının önünde, balıkçılar ağ onarıyor, teknelerini yalya komşu bırakıyorlar.

Binbir hikâye

küler duyduğumuz yahıy gerilerde bırakıyoruz. Kimbilir belki de onarım sonrası, pencerelelerinden gene piyano sesleri yükselcek.

"Dikkatini çekti mi?" diyor Çelik Gülersoy, "Sait Halim Paşa'dan sonraki sahil binaları, tarihi karakterlerini daha fazla sürdüren, hemen hepsi yalı vasfında, çoğu ahşap, iyi bakımlı binalar..."

Bu arada bir karakol binası çıkıyor karşımıza.

"Evet. Abdülhamit devrinde yapılan böyle karakol yapıları, İstanbul Karaköy Rıhtım Caddesi'nde de var. Yalı karakteri olarak, kârgir taş bina olarak kayda geçebilir..." diyor Çelik Gülersoy. Yalı karakol, halen Yeniköy Askerlik Şubesi olarak kullanılıyor.

Az sonra, modern bir yalının önüne geliyoruz... Kemal ve Nazlı Iıcak çiftinin yalısı burası. Burasının demir tüccarı Tahsin Gürel yalısı ve Sedat Eldem yapısı olduğunu söylüyor Gülersoy. 1940'ların yalısı... Henüz yarım asır diliminin içinde...

MÜJDE AR LA TANIDIK...

İstinye'nin yaşayan yalılarından biri de, yanında bir cami bulunan, şimdilerde esaslı bir onarım geçiren Ahmet Afif Paşa Yalısı. Abdülhamit devrinin vezirlerinden biri olan, Levazım Dairesi Reisi Ahmet Afif Paşa Yalısı'nın ilk sahibi, Koca Reşit Paşa'nın kızı Ferrendiz Hanım. Daha önce, bu yalının hemen altında, Ferendiz Hanım'ın kızı Fatime Hanım'ın kızının yalısı vardı.

"Bu yalı, 20'nci yüzyılın ilk yıllarına ait. 1940'larda, yalı Lübnanlı Muhayyeş Ailesi'nin eline geçmişti. Aile fertlerinden biri, Pera Palas'ın sahibi Misbah Bey... Yalıda, Emekli Büyükelçi Cemil Muhayyeş Bey oturdu. Sonradan yalı el değişti..." diye özetliyor Çelik Gülersoy...

Belki de yaşayan yalıların en bilineni Ahmet Afif Paşa Yalısı. Neden mi?... Hatırlayın televizyonun en beğenilen yerli dizilerinden Halit Ziya Uşaklıgil'in "Aşk - 1 Memnu" dizisini... Müjde Ar'ın canlandırdığı Bihter'i... Onun, o ahşap merdivenlerden inişini... Kristal aynalarda yüzünü seyredişini... Boğaz'a nazır odalarda denizi seyredişini... Annesi rolündeki Nerimal Köksal'ın, üst kattaki odalarda sedirler üzerindeki uzanışını... İşte televizyon aracılığı ile içini adeta bir çok kişinin ezberlediği yalı bu Ahmet Afif Paşa Yalısı... Eşyalarının çoğu o devirden kalma... Bakımlı yalılarından biri. 1970'lerdeki "Aşk - 1 Memnu" çekiminden sonra, bu yıl iyice yenilenip değerlendiriliyor işte... Paşa'nın oğlu Fırat Bey, Abdülhamit'in kızlarından Refia Sultan'la evlenmiş. Hanedan Türkiye'den sürülünce Fransız Rivyerası'nda Nice, Kenti'ne yerleşmişler...

RECAİZE EKREM YALISI

Yolumuza devam ediyoruz. İstinye İskeleyi'ni dönmeden, karşımıza tahin rengi küçük bir yalı çıkıyor. Recaizade Ekrem Yalısı burası.

19'ncü asrın ikinci yarısının, yeni üslupla yapılan, ilk hürriyetçilerin ve edebiyatçıların toplandığı İstinye'deki bu yalı, Beykoz Fabrikası ustabaşlarından Pigeon'un eseri... Recaizade Ekrem Bey, tam 600 altın sayıp almış burasını... Rahmetli İstanbul yazarı Haluk Y. Şehsuvaroğlu, 1957 yılında Cumhuriyet Gazetesi'nde çıkan bir makalesinde, (makaleleri Turing tarafından, Boğaziçi'ne Dair adlı bir kitap olarak toplanıp yayınlandı) Recaizade Ekrem Bey Yalısı'nı şöyle anlatıyor:

"Recaizade Ekrem Bey, ince zevkiyle, yalya yeni ilaveler yaptırmış, bilhassa kayıkhaneye üstüne pek güzel bir harem inşa ettirmişti. Hamamın kapısı üstünde, Recaizade hattile inşa tarihi ve bütün kapıları da M. Ekrem yazmıştı.

"Bu yalıda Serveti Füyün edebiyatçıları zaman zaman üstatlarını ziyaretler, onun irşadlarından,

sohbetlerinden faydalanırlardı. 1900 yılında gene İstinye'de Kitapçı Yalısı diye anılan bir yalya, devrin jurnalcilerinden biri taşınmış, bir müddet sonra da, Yıldız'a, Recaizade aleyhinde bir yazı takdim etmişti. Bu zatın garip jurnaline göre, yaptırmakta olduğu kuleli köşkün inşaatını takip etmek maksadıyla Çubuklu da Necip Paşa Yalısı na taşınan Hidiv Abbas Hilmi Paşa ile Recaizade Ekrem Bey, geceleri lamba ile muhabere etmekte ve bu suretle aralarında bir takım konuşmalar olmaktadır.

BOĞAZ'DAN SÜRGÜN...

"Bu jurnal üzerine, Recaizade Ekrem Bey, hemen Yıldız'a çağrılmış ve Mabeyn Başkâtibi Tahsin Paşa, kendisine "Zatı şahane, sizin romatizmadan muztarip olduğunuzu haber almış, çok üzölmüşler. Boğaziçi'nin havası kendisine hiç iyi gelmez, İstanbul'a nakletsin diye ferman buyurdular." demişti."

Şehsuvaroğlu'nun makalesinde yer alan bu hatıradan, Recaizade Ekrem Bey'in, jurnal üzerine tebliğ edilen iradeden düştüğü hayret de yer alıyor. Recaizade'nin romatizması yok. Yalısından duyduğu memnuniyeti dile getiriyor. Sonra, orada kaybettiği oğlu Nijat'ın yalıdaki hatıralarını...

Burada küçük bir parantez açıp, Çelik Gülersoy'un bir anısını anlatıyorum: "Bilindiği gibi, Recaizade Ekrem'in bir diğer oğlu da, Ercüment Ekrem Talu. Ercüment Ekrem'in bir dostu, "Seni tanıyınca babanın Nijat'ın ölümüne niye bu kadar yandığını daha iyi anladım" demiş. Tahsin Paşa, bu maruzatı 2'nci Abdülhamit'e bildiriyor... Ne var ki, Abdülhamit, Nuh diyor, peygamber demiyor. cevabı hazır... "Yok, yok... Ben emin yerden haber al-

dım. Zaten kendisine bir külfet de tahmil edecek deyim. Cihangir'de onun için münasip bir konak bulundu. Satın alınmasını, Hazine Hassa Nazarı'na emir verdim. Yalyı da, o taraflarda tebdilhavaya muhtaç bulunan, Gidiş Müdürü Hacı Mahmut Efendi'ye ihsan ettim. Bununla beraber, yalı için takdir edilecek bir bedel de nakil masraflarına karşılık olmak üzere, Mahmut Efendi tarafından Ekrem Bey'e ödenecektir. Bu suretle kendisi mutazzarır değil, müstefid olacaktır" deyivermiş...

1500 ALTINA SATILDI

Ferman büyük yerden... Padişah hazretlerinden. Ekrem Bey'in itirazları kuruş bile etmez... Ama yalı, altın eder... Bu görüşmeden 15 gün sonra, Hacı Mahmud Efendi, yalya gelip Recaizade Ekrem Bey'e 1500 altın sayıp yalyı satın alır.

Hâlâ Recaizade Yalısı olarak anılan ve bir kaç kez el değiştiren yalı, şimdilerde yeni sahiplerince onarılıyor. Bu arada, Hacı Mahmud Efendi'nin ölümünden sonra, yalı verese sine geçmiş, ondan sonra da Cemil Paşa Yalısı olarak anılmıştı...

Onarımcılara sorsanız, ne Recaizade Ekrem'den haberleri var, ne de Cemil Paşa'dan...

"Kimin bu yalı hemşerim?"

"Bilmem... Ustabaşına sor..."

"Kimin bu yalı ustabaşı?"

"Ustabaşı aha, taaaa orada... N'apcan?... Sana ne?"

"Şişşt!.. Resim çekme... Çekme dedik be abla... Turist misir sen yoksa?"

YARIN:
KARA BİR LEKE...

12 Kasım
Perşembe

1. KANAL

07.00	AÇILIŞ
07.01	GÜNAYDIN TÜRKİYE
09.00	KAPANIŞ
15.00	ÖĞLEDEN SONRA
17.00	HABERLER
17.15	UNUTULAN HIKAYE-2
17.40	WALT DISNEY'İN HARIKA DÜNYASI
18.30	TELE TOMBALA
19.10	İNANÇ DÜNYASI
20.00	HABERLER
20.45	HAVA DURUMU
21.00	GÖNÜL DOSTLARI-5
22.00	OTUZLARIN DÜNYASI
22.35	TÜRK SINEMA TARİHİ "Ah Güzel İstanbul"
00.05	HABER DOSYASI
00.15	KAPANIŞ

2. KANAL

18.58	AÇILIŞ
19.00	HABERLER
19.10	MERHABA ÇOCUKLAR
19.35	GENÇLERLE BİRLİKTE
20.10	EKONOMİDE NE NEDİR?
20.40	HAFTANIN DİZİSİ "Tutukular Tükendikçe-Son"
21.30	HABERLER
22.12	HAFTA ARASI
23.47	HABERLER
00.02	KAPANIŞ

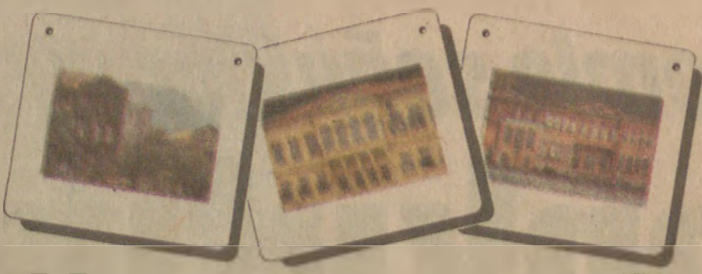
Radyodan
SEÇMELER

TRT 1	05.00 Açılış, Program ve Kısa Haberler, 05.30 Sarık- lar ve Oyun Havaları, 06.10 Günaydın, 07.40 Günün İçinden, 09.40 Ar- kası Yarın, 11.05 Okul Radyosu, 12.10 Öğle Üzeri, 13.00 Haberler, 15.05 Öğleden Sonra, 16.05 Okul Radyosu, 17.30 Dn ve Ahlak, 18.00 Çocuk Bahçesi, 20.30 Yurttan Sesler, 21.00 Kısa Haberler, 23.00 Haber- ler, 23.15 Gecanın İçinden, 01.00 Kapanış
-------	---

TRT 2	07.00 Açılış ve Program, 07.30 Haberler, 09.15 Çocuk Bahçesi, 10.00 Müzik Dü- nyamızdan Seçmeler, 11.30 Çeşitli Müzik, 13.00 Haberler, 14.30 Yabancı Dil Dersi, 15.15 Bir Album, 16.20 Arkası Yarın, 18.45 Hafif Müzik, 19.00 Haberler ve Olayların İçinden, 22.30 Bir Roman/Bir Yazardan Hikayeler, 23.00 Haberler, 23.55 Perşembe Konseri, 00.55 Program ve Kapanış
-------	--

TRT 3	07.00 Açılış ve Program, 08.00 Sabah için Müzik, 09.00 Haberler, 09.15 Müzik- li Dakikalar, 11.00 Öğleye Doğru, 12.00 Haberler, 13.00 İki Solisten Şarkılar, 14.00 Konser Saati, 15.25 Solistler Gece, 16.30 Caz Dünyası, 17.00 Haberler, 18.00 Plak Albumlerinden, 20.30 Bir Konser, 22.00 Haberler, 22.15 Gecanın Getirdikleri, 24.00 Gece ve Müzik, 01.00 Kapanış
-------	---

TRT 4	09.00 Açılış, Program ve Ha- berler, 09.30 Türküler ve Oyun Havaları, 11.05 Solo, 11.35 Beraber ve Solo Türküler, 12.05 Müzik Bahçesi, 13.00 Solistler Gece, 14.00 Haberler, 14.15 Sazlarla Türk sanat Müziği, 15.00 Sizin İçin Seçtiklerimiz, 16.05 Yurttan Sesler Topuluğu, 16.30 İki Solisten Şarkılar, 17.05 İki Solist Soy- luyor, 17.30 Erkekler Faslı, 18.00 Kapanış
-------	--

YAŞAYAN YALILAR

Röportaj: Tülay BİLGİNER - Fotoğraflar: Haluk ÖZÖZLÜ [2]

Damat Ferit Paşa, koskoca imparatorluğun
kaderini ateşlere atıyor...

Yalıda ihanet

DAMAT FERİT PAŞA YALISI Vahidettin döneminde sadrazamlık yapan ve Osmanlı'nın kuyusunu kazmakta pek mahir olan Damat Ferit Paşa, 1. Cihan Harbi döneminde, bu yalıda İngiliz dostlarıyla gizli görüşmeler yapardı. Baltalimanı'nda benzincinin arkasında, duvar içindeki bu yalı, geçmişindeki bu kara lekeyi artık sildi üniversitelerin hizmetine verildi. Tarihi Damat Ferit Paşa

İSTİNYE köyünde, dokların ve onarımdaki vapurların arasına sıkışmış, cadde tarafından zorlukla görülebilen bir yalı.

"Burası, zamanın görkemli Acem Sefareti" diyor Çelik Gülersoy.

Abdülhamit döneminde, İstanbul'da Şah'ın temsilcisi olan Muhsin Han, burada davetler vermiş... Dehşetli işi şil davetler...

"Görülüyor gibi, arkada büyük Emirân Korusu var. Davetleriyle, eğlenceleriyle, sefir hazretlerinin düzenlediği törenlerle, nefis bir Boğaziçi sahilhanesi... Ne yazık ki, bugünün düpe-düz suratlı, alelade yapıların ve onarımdaki vapurların arasına sıkışmış kalmış..."

Acem Sefareti'ni geçtikten sonra, karşımıza Sabancı'nın unlu Atlı Koşku çıkıyor. Yanında Emirân Camisi ve...

● Damat Ferit Paşa Yalısı, incelikleri ve güzelliklerinden çok 1. Cihan Savaşı sırasında çatısı altında çevrilen entrikalarla tanınıyor...

● Boğaz'ın bir ünlü yalısı da "Yılanlı yalı". Neden mi Yılanlı yalı? İkinci Mahmut, yalının önünden kayıkla geçerken çok beğenmiş bu yalıyı, yanındakilere, "Ne güzel, alalım" demiş. Maiyeti de yalının sahibini korumak yani bu el koymayı önlemek için "Aman efendim, o yalı yılanlıdır, yaramaz almaya değmez" demişler. İşte o gün bugündür, adı Yılanlı'ya çıkmış, öyle kalmış.

Unlu Şerifler Yalısı... Çelik Gülersoy, arabayı yeniden durduruyor ve Şerifler Yalısı'nı seyrediyoruz...

ŞERİFLER YALISI
Şu anda onarımda olan ve Kültür ve Turizm Bakanı Mesut Yılmaz'ın 12 Eylül günü televizyonda yaptığı açıklamaya göre, önümüzdeki yıl, bir müze haline getirilecek Şerifler Yalısı... Kala kala bir bu

yalı, camisi, çeşmesi ve muvakkithanesi kalmış Emirân'ın... Eğer bunlar da yok olur, yıkılır giderse, Emirân'dan ne kalır ki geriye... Yepyeni bir semt olur çıkar diyen sanatseverlerin, tarihçilerin yalı hakkındaki temennileri sonunda gerçekleşiyor. Bizanslılar zamanında bir servi ormanı imiş Emirân ve bu nedenle adına, Kiparodis denirmiş. Dördüncü Murat, Revan'ı fethetti-

ğinde, buranın Hanı Tahmas Kulu Emirgüneoğlu ile dostluk kurmuş... Sohbetlerinden, meclislerinden pek hoşlanmış. Beraberinde getirdiği İranlı Han'a, 16'nci asrda burada oturan ve köye adını veren Feridun Paşa bahçelerini ihşan etmiş... İranlı Han, burada yeni köşkler yaptırmış, padişah da sık sık kendisini ziyarete gelmiş. İşte bu sahil sarayı, o dönemde yapılmış. Ne yazık ki, Emirgüneoğlu, Dördüncü Murat'ın ölümünden sonra idam edilmiş ve mallarına el konmuş.

HAREMİ YIKIK
Bu yalı da, sürekli olarak birçok kimseye ihşan edilmiş ve el değiştirmiş. Mekke Emiri Şerif Abdillâh Paşa ya satıldıktan sonra, ilmi ve nezaketi ve alçak gönüllülüğü ile halk arasında çok sevilip sayılması nedeniyle, yalının adı Abdillâh veya Şerifler Yalısı olarak gü-

nümüze ulaşmış. Bu birkaç yüzyıllık yapı günümüze, zaman zaman değişikliklere uğrayarak gelmiş. Ne yazık ki, yalının selamlık kısmından, hareme uzanan köprüsü ile hareme bölümlü 1946 yılında yıkılmış. Şu andaki bina, yalının selamlık kısmı.

İlginc özelliği, denize nazır havuzlu ve büyük fiskiyeli salonu olan binanın sofasında, 1903 yılı yapımı ceviz ağacından oyma bir kütüphane ve oyma çerçevesi endam aynası... Şerifler Yalısı, devrin oymacılık sanatını yaşatan örnekler dolu... Özellikle yalının salondan geçen ocaklı odadaki yük kapıları, pek meşhur...

TARİHİ ÖNLÜLER
Yalıda bugüne kadar oturan tarihi ünlülere gelince... 2'nci Mahmut zamanında, Ağa Hüseyin Paşa, misafireten o dönemde kalan, Sırp (Devamı Sa.19, S.67'de)

TARİHİ MERDİVEN Bir zamanlar İngiliz subaylarının Damat Ferit Paşa'ya yaptıkları gizli ziyaretlerde çizmeleleriyle gümbür gümbür çıktıkları bu tarihi merdivenler, şimdi aydın üniversiteler turmanıyor. Cumhuriyet çocuklarının ayak izleri, geçmişin karanlık ayaklarının izini, çoktan yok etti...

Boğaziçi sohbeti
Yemek muhabbeti...

Çelik GÜLERSOY

BOĞAZIÇI'nin bu su kenarı büyük ve görkemli evlerinde neler yenir, neler içilir? Bunların hemen hepsi İstanbul'un en geniş, en güzel yerleri denebileceğimiz Boğaz kıyılarına kapatabilecek gücüne ve çapta, yani en varlıklı kesimden ailelere ait oldukları için, doğal olarak, "insana hoş gelen" her çeşit şey, yenir ve içilir diyebiliriz. Özellikle eski Türk toplumunda en üstekiler ve hatta ortadirek ailelerinde, "can boğazdan gelir" kuralı geçerliydi ve beslenmeye çok önem verilirdi.

İçin, bugün bildiğimiz ve bilmediğimiz tüm mevsim yemeklerinin saltanatı hüküm sürmekteydi.

Her yalı, yemekle öylesine dolu ve sofraya o kadar hazır ki, şu ünlü hikâye bile, duruma ışık tutmaya yetecektir.

Padişah II. Mahmut, Seyhülislam'ın yalısına iftar için baskın yapmış. Hünkârın saltanat kaygısı karşından gözükünce, yalı halkı ne de olsa bir telaş almış. Öyle ya, büyük konaklar, iftar vakti, beklenmedik her çeşit misafire göre hazırlıklı ama ne de

(Devamı Sa.19, S.67'de)

ŞERİFLER YALISI PAMUK ŞEKER GİBİ

Önümüzdeki yıl bir müze haline getirilecek olan ve Kültür Bakanlığı tarafından restore edilen Şerifler Yalısı, Emirân Camisi'nin yanında adeta bir pembe pamuk şeker gibi...

Son derece zarif görümlü olan bu cumbalı yalı, önünden yol geçtiği için, lebiderya yalı olma vasfını çoktan yitirmiş... Beton asfaltın kenarında köşk bir biblo gibi duruyor.

2'NCİ SAYFADAKİ YAZILARIN DEVAMI

Yalıda ihanet

Beyi Miloş, daha sonra sahibi olan Sabri Paşa, Prenses Zeynep Kâmil Hanımefendi ve zevci Yusuf Kamil Paşa (bilindiği gibi, İstanbul'daki Zeynep Kâmil Hastanesi bu çiftin adını taşıyor), kiracı olarak yalıda oturan Mithat Paşa...

Yalı, 1938 yılında, Bebek İstinye asfalt yolunun inşası sırasında, neredeyse istimlak edileceksen, tarihi değeri bakımından korunmasına karar verilmiş, daha sonraki sahipleri tarafından yeterince bakılıp korunamamış, harap olmuş ve sonunda devlet korunmasına alınmıştır.

YILANLI YALI

Şerifler Yalısı'ndan sonra, sahilden bakıldığında, Rumelihisarı'na gelmeden bir ünlü yalının bakıyesiyile daha karşılaşırız. Ünlü Yılanlı Yalı... Neden mi Yılanlı Yalı? Bu ad, yalıdan değil yalandan kalmış yahya... Çelik Gülersoy anlatıyor:

"İkinci Mahmut, yalının önünden kayıkla geçerken, çok beğeniyor ve yanındaki- lere, 'Ne güzel, şu yahyı alalım' diyor... Etrafındakiler, sahibini korusunlar ve bu el koymayı engellesinler diye, 'Aman efendim, o yalı yılanlıdır, yaramaz... Almaya değmez' diyorlar. Tabii yılan filan yok... Maksat, padişahı fikrinden caydırmak... Bunun üzerine 2'nci Mahmut, 'Tamam o zaman, kalsın' demiş... Ama o günden sonra da adı Yılanlı Yalı oluvermiş."

Bu yalı, Boğaziçi kıyılarındaki sayısı çok azalan mimarimizin son örneklerinden biri. Bilinen ilk sahibi, Rejsülküttap Mustafa Efendi. Yalının 1'inci Abdülhamit veya 3'üncü Selim devrinde inşa edilmiş olduğu tahmin ediliyor. Yılanlı Yalı'nın harem kısmı, 40 odadan fazlaymış. Binanın en üst katında, bir 'Sakalı Şerif' odası bulunur, bu odada ramazanlarda teravi kılınır, kandillerde ve bayramlarda, 'Sakalı Şerif' ziyaret edilirmiş.

ARTA KALANLAR...

Yalı, en bakımlı dönemini, sahibi Raşit Efendi devrinde yaşamış... Onun ölümünden sonra, bakımsız bir hale düşmüş, kıymetli eşyalar dağılmış. 1910 yılında ise yalı, ehliyetsiz bir kişi tarafından, eski üslubu bozularak tamir edilmiş, bazı ilaveler yapılmış. Meşhur taş odadaki havuz yıktırılmış, selsebil sökülüş, odanın zemini-ne ve tavanına tahta döşenmiş.

Şimdi artık Yılanlı Yalı'nın bakıyesi var... O da, kayaların üstüne inşa edilen selamlık kısmı. Bir de hatıralar... O sebze bahçeleri, meyvelikler, üzüm bağları, setli bahçedeki havuzlar merdivenler, su hazneleri, musluklar, kaynaklar... Robert Koleji'nin ana bahçesinden, Rumelihisarı'ndaki Zağnos Paşa Kulesi'ne kadar uzanan bahçeler... Ve bu bahçede, salınan, ipek şemsiyeli, lavanta kokulu, gül yanaklı, sürmeli gözlü kadınlar, uzun setreli, tuğ gibi yakışıklı delikanlılar... Yere düşen mendiller, ağaç kovuklarına bırakılan nağmeler, pencereden yükselen ud sesleri ve hanendelerin o içli nağmeleri...

DAMAT FERİT PAŞA'NIN İHANETİ...

Yılanlı Yalı'dan, Baltalımanı'na doğru geliyoruz... Sol

tarafıta, duvarın içinde, benzincinin arkasında bir yaşayan yalı daha... Damat Ferit Paşa Yahsı.

"Türk tarihinde kara bir leke..." diyor Çelik Gülersoy... Bir süre, Vahdettin döneminde sadrazamlık yapan İngiliz işbirlikçisi Damat Ferit Paşa için.

"Birinci Cihan Harbi'nde bu yalıda yaptığı gizli temaslarla ünlüdür Damat Ferit Paşa... Biri gelir, biri gidermiş... Bir ara Damat Ferit Paşa Yahsı, Hidrobiyoloji Enstitüsü oldu..."

Hidrobiyoloji Enstitüsü... Demek, Osmanlı'nın akıbeti konusunda, İngiliz dostlarıyla

yaptığı görüşmelerde, imparatorluğun kuyusunu kazmakta, saman altından su yürüten Damat Ferit Paşa'nın yalısında, belki de sahibine ithafen olacak bugün artık suda yaşayan canlılar incelendi ha...

Ya sonra? Tarihi Damat Ferit Paşa Yahsı, Türk bilimine hizmet verenlerin dinlenti yeri oldu. Şimdilerde, üniversite sosyal tesisleri, Boğaz'ın eşsiz güzelliğine bakarak, hem eğleniyor, hem dinleniyor üniversite öğretim üyeleri.

YARIN:
BİR HAZİN HİKÂYE

13 Kasım Cuma

1. KANAL

07.01 GÜNAYDIN TÜRKİYE
09.00 KAPANIŞ
15.00 ÖĞLEDEN SONRA
17.00 HABERLER
17.15 GENÇLİK VE BİLİM
17.30 POLLYANNA
18.00 YAŞADIKÇA
20.00 HABERLER
21.00 TEPEDEKİLER-6
22.00 HABER PROGRAM
23.00 MAVİ AY-6
23.50 HABER DOSYASI

2. KANAL

18.58 AÇILIŞ
19.00 HABERLER
19.10 MERHABA
19.30 BELGESEL
20.00 KÜÇÜK KONSER
20.15 SİHİRBAZ BLACK-6
21.00 İSLAM VE TOPLUM
21.30 HABERLER
22.12 SİNEMA
23.52 HABERLER

Radyodan SEÇMELER

TRT 1 05.00 Açılış, 05.30 Şarkılar, 06.30 Cuma Sabahı, 07.40 Günün İçinden, 09.40 Arkası Yarın, 11.05 Okul Radyosu, 13.15 Müzik, 15.05 Öğleden Sonra, 16.05 Okul Radyosu, 18.00 Çocuk Bahçesi, 19.00 Haberler, 20.45 Türkçe Sözlü, 23.00 Haberler, 23.15 Gecenin İçinden, 01.00 Kapanış

TRT 2 07.00 Açılış, 07.30 Haberler, 09.15 Çocuk Bahçesi, 10.00 Türküler, 11.30 Çeşitli Müzik, 14.30 Yabancı Dil, 16.20 Arkası Yarın, 17.00 Solistler 18.00 Ses ve Saz Dünya-mızdan, 19.00 Haberler, 20.15 Hafif Müzik, 22.30 Yazardan Hikâyeler, 23.00 Haberler, 23.15 Şarkılar, 23.40 Hafif Müzik

TRT 3 07.00 Açılış, 08.00 Sabah için Müzik, 09.00 Haberler, 10.00 Gökkuşuğu, 11.00 Öğleye Doğru, 12.00 Haberler, 13.30 Turku, 14.00 Konser, 15.30 Solistler, 17.00 Haberler, 18.00 Stüdyo FM, 19.00 Haberler, 20.00 Pop-Caz, 21.00 Ekspres, 22.15 Gecenin Getirdikleri, 24.00 Samanyolu

TRT 4 09.00 Açılış, 09.30 Türküler, 11.05 Sabahın Getirdikleri, 11.35 Koro, 12.05 Müzik Bahçesi, 13.00 Solistler, 14.00 Haberler, 14.15 Türk Müziği, 15.00 Sizin için 16.05 Oyun Havaları, 16.30 İki Solist, 17.05 Türküler, 17.30 Karma Faslı, 18.00 Kapanış

YAŞAYAN YALILAR

Röportaj: Tülay BİLGİNER - Fotoğraflar: Haluk ÖZÖZLÜ 13

ŞİMDİ KEMİK HASTANESİ Baltalimanı'ndaki tarihi Resit Paşa Yalı, devrinde yaşadığı o müthiş hüznün bir uzantısını, şifa dağıtmak için uzun yıllardır bağrında saklıyor. Artık burası, Baltalimanı Kemik Hastanesi. Fatma Sultan'ın dramının yaşandığı bu yalının görkemli ve nefis yapısı, oymalı mermer destekleri, çıkmaları, yuvarlak pencereleri yüzlerce hastanın, belki de hiç dikkatini çekmiyor. Sahilden bakıldığında bir sanat eseri olduğu anlaşılan yalı, şimdi koridorlarında beyaz gömlekli birer dolaştığı bir umut kapısı...

Boğaziçi sohbeti

Çelik GÜLERSOY

YALILARDA MÜZİK

BOĞAZ'ın iki yakasında, mavi suların kenarını süsleyen o birbirinden güzel hanelerde, müzik de yapılır mıydı? Yazın kepenk veya panjurlarla güneşe karşı korunmuş pencerelerin gündüz ve gece açık tutulan kanatlarından, rüzgârların hafif-hafif okşadığı perdelerin arasından, dışarıya çalğı sesleri taşar mıydı?

Tabii ki evet. Yalnız bu müziğin türü ve tonları, yüzyıllara göre değişiklik gösterir.

Osmanlı'nın dinî dayalı klasik ve durgun dönemlerinde, yani şehrin fethinden, daha doğrusu fethi izleyen bir 100-150 yıl sonra, Boğaziçi'ne yavaş yavaş yerleşiminden, ta 19. yüzyıla kadar geçen zaman içinde, alaturka musiki ve onun belirgin sazları egemendi. Gündüzleri hanımlar, kendi aralarında hoşça vakit geçirmek isterken, özellikle öğleden sonraları müzik

yaptıkları zaman, en çok çaldıkları saz, ud idi. Birçok ev hanımı, ud çalmasını bilirdi. Yalı ve konakları bırakın, benim çocukluğumda, Kabataş tramvay caddesi üstündeki üç katlı bir evde oturan Hürmüz Teyze bile, nefis ud çalar ve yanık sesleriyle güzel şarkılar okurdu. Zenginlerde ve devlet ricaline ait yalılarda, cariyelerden kurulu saz takımı vardı. Bunların en ünlüsü, Mısır Hıdivi İsmail Paşa'ya aittir. Emirgân' da bugün otobüs durağının bulunduğu meydanlıkta tüm kıyıyı kaplayan, büyük ahşap sarayında, özel süslü giysilerini giymiş cariyeler ve halayıklardan kurulu bir kızlar orkestrası, sadece saray halkına hizmet etmekle kalmaz, geceleri en geniş balkonda ver alarak, kayık topluluklarının mehtap sefalarına katkıda bulunurlar. Benim Hıdivler kitabımda, bunun ender bir fotoğrafı vardır.

(Devamı Sa.19, Sü.5'de)

Boğaz'ın en görkemli yalı sarayında yaşanan bir mutsuz izdivaç...

Damat Paşa'nın lacivert ölümü..

ÇOCUK PAVYONU Bu dev salon, çocuk pavyonu olarak kullanılıyor. Tavandaki oymalı kemerler için, bir görevli, "Burada konferanslar düzenlenir, ses düzenleri bu oymaların ardındaki boşluğa kurulurmuş" diyor... Şimdi ağırlık çocuk sesleri duyuluyor.

Bugün Baltalimanı Kemik Hastalıkları Hastanesi olarak kullanılan saray yavrusu, Büyük Reşit Paşa tarafından oğlu Damat Ali Galip Paşa ile gelini Fatma Sultan'ın ikâmetleri için, saray hazinesine 200 bin altına satılmıştı... O günlerde efsane gibi bir düğünle evlenen bu çift, nedense mutlu olamadı... Paşa, bir kaza sonucu Boğaz'ın derinliklerinde ölümü bulurken, Fatma Sultan da yalnızlıklar içinde yalısı ile birlikte yosun tuttu...

EYLÜLÜN sonbahar kırmaması bir gece... Saltanat kayığı yaklaşıyor Sarıyer rıhtımına... "Buyurun Paşam" diyor kayıkçı... Nasırlaşmış elini uzatıyor... Paşa, bir dalga darbesiyle ıslanan rugan potinleriyle athıyor kayığa... Sultaniyegâh makamında çekiyor kürekleri Yeniköy'e doğru kayıkçı. Paşa biraz sinirli... Paşanın pişmaniye misali birkaç tel kır düşmüş sakal, seğriyen dudaklarının altında sanki bir karacım... Paşanın gözleri kısık kısık bakıyor, kısık kısık yapıp sönen Yeniköy Feneri'ne... Paşanın yüreği daralmış... Paşanın saltanat kayığı, Baltalimanı'ndaki Sahil Sarayı'na doğru yol almış...

nat gezisi. Paşa'nın yorgun vücudu, denizin derinliklerindeki yosunlarda, bir başka makamda. Bir ölüm oratoryosunda...

KAZA VAPURU...

Yıl 1859... Damat Ali Galip Paşa, ölümün lacivertine dalarken, kayınpederi Abdülmecit tarafından takılan çok kıymetli tek taş yüzüklü parmağı, avucu içinde bükülü kalmakta...

Ateş-i zulm ile yandıkça kulub-ı fukara Böyle vapur-ı kaza çarkına uğrar vükela.

İşte ezilen halkın, zulüm karşısında, bir ölüme duyduğu tepkiden doğan dizeler... Damat Ali Galip Paşa'nın cesedi bir deniz kazasına kurban gidişinin ardından, tam üç gün sonra İncirköy yakınlarında, kayıkçıya sarılmış bir halde karaya vurur... Bir ayağı potinsiz, tek taş pırlantalı parmağı bükülü, bir gözü, Fatma Sultan'ın aşkını kazanamadığı için açık... O yıllar, bu deniz kazası ve bu ölüm, İstanbul'u çok meggul eder... Günlerce konuşulur. Abdülmecit'in kızı Fatma Sultan'ın "pek seve-medem" evlendiği zevci Ali Galip Paşa'nın ölümü, Reşit Paşa Yalı'na sakinlerini mateme boğar...

ÖLÜMÜN LACİVERTİ

Kayıkçı, ikircikli... Paşa Hazretleri'nin hisımı saklı bu garip suskunlukta... Kürek sesleri sultaniyegâh makamından feragatta... Belki bir seğâhta... "Beni seve-medim Fatma Sultan..." diye mırıldanıyor Paşa... Kimbilir, belki de kayığı geri geri gidiyor, sahil sarayına... Zevcesi olan padişah kızı, paşayı nasıl karşılayacak?... "Hoş geldiniz efendim" derken, sesi kimbilir hangi buz kristalinde donacak. Yeniköy Feneri'ne az kala... Hani o, düşüncenin derinliğinde, deniz ayazının keskin virajında... Paşanın sakalları seğiririrken... İşte tam o sırada... Sanki patlayan bir bomba... Sanki daralan yüreğinde pompalanan kanının son damlasında... Kayığa çarpan bir romorkör... Katran karası sularda yüzen, paşanın rugan potini, kayıkçının yağlanmış fesi ve devrilen kayığın bu, son salta-

BALTALİMANI KEMİK HASTANESİ

"İşte tarihi Reşit Paşa Yalı... Sadrazam Reşit Paşa'nın büyük sahil yalısı... Gördüğün gibi, bugün Kemik Hastalıkları Hastanesi olarak kullanılıyor." diyor Çelik Gülersoy.

(Devamı Sa.19, Sü.1'de)

SOMAKI MERMER Burası, kadınlar ve erkekler koğuşuna açılan dev salon... Pazar gününü, Kemik Hastanesi'nin hastaları, şöminenin başına toplanmışlar, birer sandalye çekip, sohbet dalmışlar. Kimi dantelini örüyor, kimi ziyaretçisini beklıyor... Şömine yanmıyor ama, görkemli güzelliği ile insanları başına toplayabiliyor...

1. KANAL

10.00	AÇILIŞ
10.01	CUMARTESİDEN CUMARTESİYE
13.00	CUMARTESİ-13
14.00	HABERLER
14.05	CUMARTESİ-13
14.30	İNGİLİZCE ÖĞRENELİM
15.07	MÜZİK
15.15	BAŞKA BİR DÜNYA-1
16.00	YAŞAMA SAVAŞI-6
16.45	SİLAHLI KUVVETLER SAATI
17.00	HABERLER
17.05	SİNEMA "Yağmuru Kim Durduracak"
19.05	VADİM O KADAR YEŞİLDİ KI-1
20.00	HABERLER
20.45	HAVA DURUMU
21.00	KURUNTU AİLESİ
21.55	TÜRK SANAT MUZİĞİ KONSERİ
22.50	TÜRK SINEMASI "Sensiz Olmam"
00.10	MONTREUX ROCK FESTİVALI
00.56	HABER DOSYASI
01.15	KAPANIŞ

2. KANAL

18.58	AÇILIŞ
19.00	HABERLER
19.10	MERHABA ÇOCUKLAR
19.35	SPOR
20.00	GENÇLERDEN GENÇLİĞE
20.20	AYLA BÜYÜKATAMAN KONSERİ
20.45	HAFTANIN DİZİSİ "Ann Debbie"
21.30	HABERLER
22.12	SOHBET
22.22	TİYATRO "Mollere"
23.57	HABERLER
00.12	KAPANIŞ

Radyodan SEÇMELER

TRT 1 05.00 Açılış, Program ve Kısa Haberler, 06.30 Günaydın, 09.40 Arkası Yarın, 10.35 Hattı Türk Müziği, 10.50 Dinleye Dinleye, 11.05 Hattı Sonu, 13.00 Haberler, 16.05 Yılları Ötesinden, 16.35 - 17.05 Çocuklar Büyürken, 17.25 Dilek kutusu, 21.00 Kısa Haberler, 21.05 Yurttan Sesler, 22.00 Plak Albümlerinden, 23.15 Cumartesi Pazarı, 01.00 Program ve Kapanış.

TRT 2 07.00 Açılış ve Program, 07.30 Haberler, 09.00 Türkülerle Oynatılarla Türkiye, 10.00 Duyduk Duymadık Demeyin, 12.00 Gençlik Saati, 13.00 Haberler, 14.30 Çeşitli Müzik, 15.00 Türkülerden Bir Demet, 16.20 Arkası Yarın, 17.00 Barok Müzik, 18.00 Haberler, 21.00 Radyo Tiyatrosu, 22.30 Bir Roman/ Bir Yazardan Hikâyeler, 23.00 Haberler, 23.55 Opera Sanatı

TRT 3 07.00 Açılış ve Program, 08.00 Sabah İçin Müzik, 09.00 Haberler, 10.00 Müziği Yaşatılar, 11.00 Haftanın Plakları, 12.00 Haberler, 13.45 Müzik Bahçesinden, 15.15 Her Plagın Bir Hikâyesi Var, 17.00 Haberler, 18.00 Her Cumartesi, 19.00 Haberler, 19.15 Görünüm, 19.40 Solistler, 20.00 Gramofon, 22.00 Haberler, 22.15 Görünüm, 22.25 Gecenin Getirdikleri.

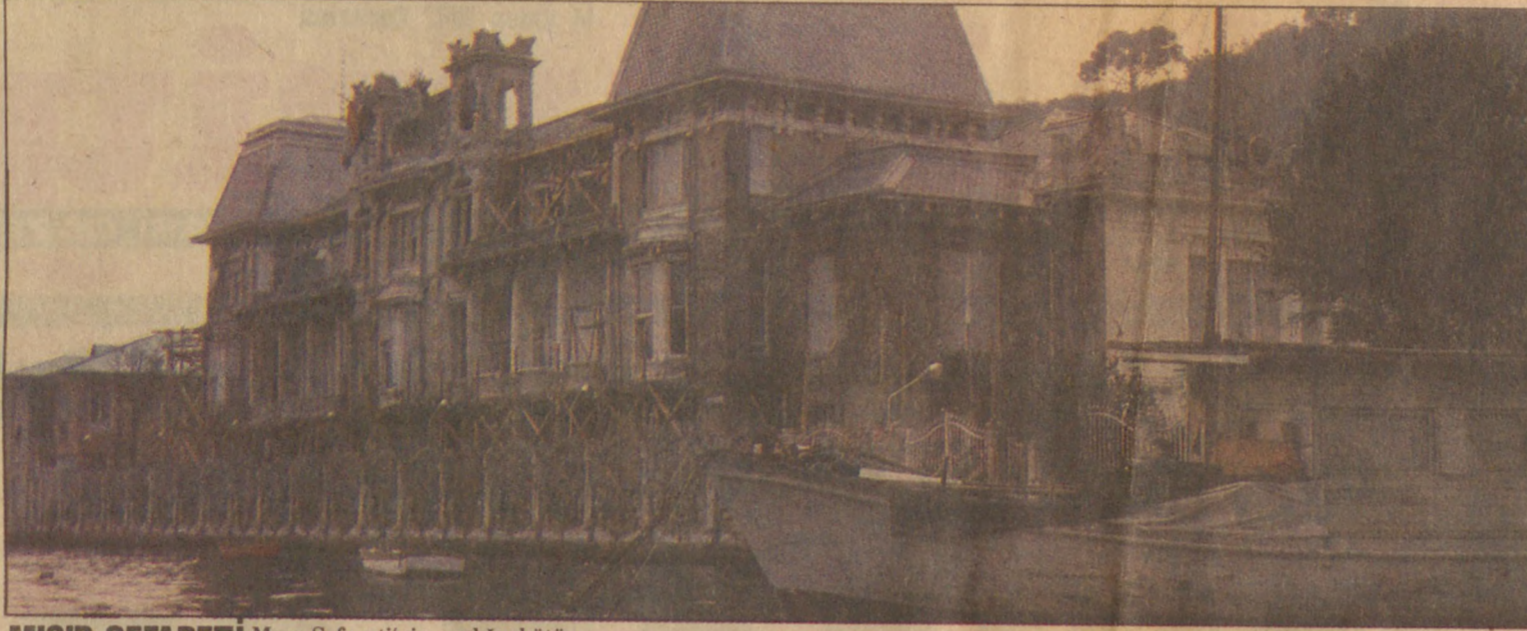
TRT 4 09.00 Açılış, Program ve Haberler, 09.30 Türküler ve Oyun Havaları, 10.05 Sabahın Geldiği, 11.05 Solo, 11.35 Beraber ve Solo Türküler, 12.05 Müzik Bahçesi, 13.00 Solistler Geçidi, 14.00 Haberler, 14.15 Sazlarla Türk Sanat Müziği, 15.00 Sazın İçin Seçtiklerimiz, 16.05 Yurttan Sesler, 16.30 İki Solistten Sarkılar, 17.05 İki Solist Söylüyor, 17.30 Kadınlar Faslı, 18.00 Program ve Kapanış.

YAŞAYAN YALILAR

Röportaj: Tülay BİLGİNER - Fotoğraflar: Haluk ÖZÖZLÜ 14

Nazlı sultanların Boğaz saraylarında, o büyüğü güzelliklerden bihaber, genç kızlar dolaşmakta...

...Ve yalılar da ölür

MISIR SEFARETİ Mısır Sefareti'nin yazlığı, bütün görkemiyle ayakta. Yalının asıl adı, Valide Paşa Yalısı... "Valide Paşa" unvanı, o devirlerde Mısır hıdivlerinin annelerinin böyle anılmalarından geliyor. 2. Abdülhamit, yalısı Mısır Hıdivi Abbas Hilmi Paşa'nın validesi Prenses'e hediye etmiş. Prenses yalısı yıktırıp şimdiki kâğır sahil sarayı inşa ettirmiş ve devrin parası ile 120 bin İngiliz Lirası harcamış...

- İmparatorluğun son görkemi, son demi olan Boğaziçi yalılarında neler olmamış, neler yaşanmamış... Donanma günlerinde, cülus törenlerinde fenerlerle donanmış... Yalıların yüzleri defne dallarıyla bezenip ışık sellerinde, bir şehrayın yaşanmış...
- İşte bir dönemin incelikler yumağı, zarafetler topağı Bebek... Ama o da ne? Beyyar köfteciden yükselen kokular... Travolta saçlı lahmacuncu, incecik taneli çikolata kızlar... Az ötede yükselen disko müziği, havalı kornalar, eğzozsuz arabalar... Köşedeki sarışın takside avaz avaz arabesk... Ve streç blucinil genç kadın, elinin ucunda bir minik köpek...

ÇİÇLİK çığlığa bir yeşil... Bütün bedeni, kolları ve zımnı bakışlarıyla yalısı kucaklayan kirl bir yeşil... Sanki, bir koca türbe... Sanki her tarafından yapraklar fıskırması yaşlı bir dev ağaç...

Rumelihisari'nin donemcinde karşılaştığımız bir tablo bu... Tophane Müşiri Zeki Paşa'nın yalısı... Tophane Müşiri, ordunun topçu teşkilatının başı demek, Zeki Paşa, Abdülhamit dönemi vezirlerinden... Bir hoşsohbet, bir hoş muhabbet, zevk i selim sahibi paşa... Bu yalıya da, Abdülhamit'ten aldığı bol ihshanlarla sahip olmuştur.

Selamlıkta, deniz üzerinde bir oda ve bir sofa... Kahve odaları, ayvaz odaları... Kalyan ve hamam, mutfak... Bir o kadar debbebeli harem... Divanhaneler, hamam ve çarşı odaları, kiler ve sofa... Fevkalade döşenmiş bir yalı... Tophane Müşiri böyle bir ihtişamla yaşamış yalıda...

SAKIZ SARISI TAHTALAR

Sakız sarısı ovulmuş tahtalar, sakız kokulu sandıklar... Nane ruhu koklayan güzel kadınlar, lavanta serpilmiş çamaşlıklar... U'larını kucaklayan genç kızlar, şarkılar söyleyen hanımefendiler...

Üzüm sarısı enginarlı baklalar, yerelmaları, kadavırlı tahtalar, iç pilavlar, kuzu sarmaları ile hazırlanan sultan sofraları... Ya şimdi? Köprü'nün ayağı altında kalan bir eski harap yalı... Yeni sahipleri birkaç yıl önce satılığa çıkarmışlar... Ama alıcı bulamamış, Top-

hane Müşiri Zeki Paşa'nın yalısı...

"Ne yazık ki, çok değerli eşyaları, İstanbul antikacılarının eline düştü" diyor Çelik Gülersoy. Abdülhamit'in Yıldız Sarayı'nda etrafındaki heyetten biri olan bu paşanın yalısı, şimdi kök sarmaşıkların köyünde, boyası dökülmüş, duvarları çürümüş bir garip ölümlükte...

MISIR SEFARETİ

Bebek Koyu'ndayız... Tarihi yalı hemen hemen yok gibi... Hep, beton yığın... Yalnızca Mısır Sefareti'nin yazlığı, bütün görkemiyle direniyor bu yığınlara...

"Valide Paşa Yalısı" diye anılıyor, eski Mısır Sefareti'nin binası. Boğaziçi yalıları arasında, tarihi önemi bir hayli yüksek olanlar arasında.

Bilinen ilk sahibi, 1. Abdülhamit'in şeyhülislamından Dürrizade Esseyit Mehmet Ataullah Efendi. Bu aile, 1. Mahmut'tan, 2. Mahmut'ta karlar bes şeyhülislam yetiştirmiş bir aile. Osmanlı hükümdarları arasında, fevkalade itibarı olan bir aile. Bir dolu yalıları, köşklere olan zengin bir aile...

İZZET Ü İKRAM

1781 yılında yapılan bu yalı, devrinde Boğaziçi'nin en meşhur sahilhanelerinden biri, 1792'de bir tamir görüp yeni datelerle daha da genişletilmiş, şöhrati ve ihtişamı daha da artmış...

(Devamı Sa.20, Sü.3'de)

YALIDA ÇOCUKLAR Arnavutköy'den Ortaköy'e uzanan yol üzerinde bugün ayakta kalan tek yalı, 5. Murat'ın kızlarından Fehime Sultan Yalısı. Şimdilerde eğitimin hizmetinde ve Gaziosmanpaşa Ortaokulu olmuş. Bir zamanlar, sultanların kaldığı, gizli aşkların yaşandığı bu ahşap yalı, bugün Cumhuriyet çocuklarının koşuşturduğu bir bina. Bir zamanlar Fehime Sultan'ın düğününün yapıldığı yalıda, su gibi paralar harcanmış... Şimdi bu yalıda çocuklar var... Nefis tavan işlemeli, tarihi duvarlar arasında, gelin odalarından, harem salonlarından, divanhanelerden, sofalardan bozma sınıflarda ders yapıyorlar... Yalı, bir devrin ihtişamını değil, bu devrin bilimini yaşıyor.

Boğaziçi sohbeti

Çelik GÜLERSOY

Nasıl kurtulur?

ÖNCE şunu belirtelim: Kurtarılacak pek az şey kaldı! Zaman 1950'li ve 60'lı yıllar olsaydı, henüz vakit vardı. Yalılar envanteri zengindi. Bugünkü mevcudun yaklaşık bir misli daha yalı Boğaz'da yaşıyordu. Bilindiği gibi, onları yel üfürdü, su götürdü. Yani önce mal yok.

İkincisi, fiyatları astronomik rakama çıkmış durumda. Az aşağıda zikredeceğim fonksiyonlardan birini verebilmek üzere, yapılabilecek iki şey var: Ya devletin kamulaşturmaya gitmesi veya bir hayır sahibinin bir yalısı, kamuya açık böyle bir amaca tahsis etmesi. Elinde kendi yalısı yoksa, satın alacak işte, hem devlet için hem de böyle bir hayır sahibi için bu işin mahiyeti, astronomik rakamlara varmıştır. Bilindiği gibi bir yalının bedeli olarak günümüzde milyarların üstüne çıkması gerek.

Halbuki bundan 15-20 yıl önce, durum hiç böyle değildi. Bu suteda tarihe karşı bir bilgi borcu olarak, bazı örnekler vereyim:

1972 yılında, Kireçburnu'ndaki yalısını Savın Sabiha Bozcanı, yöneticisi olduğum

kuruma 2 milyon liraya teklif etmişti. 1974'te, İstanbul'deki Ahmet Afif Paşa yalısını 6 milyon liraya almadık. 1975'te, Çengelköy İskelesi'nin hemen bitişindeki yalısı, sahibi olan dostum, 2,5 milyon liraya sattı.

Şimdi bu rakamları, kaçla çarparsanız çarpın, bugünkü değerlerinin dörtte birine bile ulaşamaz. Bu neden böyle olmuştur? Çeşitli sebepleri var. Toplumda bir kesimin eline, maşallah iyi para geçiyor. Çuvalla kazanan, kürekle harcayabilir. İkincisi, çok şükür burjuvazinin bir kesiti, eskinin kıymetini anladı. Üçüncüsü İstanbul birkaç yıldır, uluslararası piyasaya açıldı.

Her neyse, sonuçta artık yalılar kamulaştırılır veya bir toplum hizmeti için satın alınır olmaktan çıkmıştır. Ancak Sayın Vehbi Koç gibi bir hayır sahibi, elindeki yalısı müze yapıp halka açabilir.

Bu gibi örneklerin çoğalmasını dilemekten başka pratik bir çözüm göremiyorum. Tanrı, "YAŞAYAN YALILAR"ı korusun!

